

Dr. Henrik Tumb
 8
 TRTEK
 VINOZEMSTVU:
 Celoletno naprej plačano . . . L 18 20
 pololetno 9 10
 četletno 4 60
 Posamezni Izvod 20 cent., zastareli izvodi po 40 cent. — Uredništvo in upravnštvo: Trst, via Malioica 10-12. Telefon 142. — Oglasi: Za vsak mm visokine ene kolone v širokosti 63 mm: finančni oglasi 1 L, osmrtnice, zahvale, poslanice, vabila 80 cent., trgovski in obrtniški oglasi 60 cent. — Plača se vnaprej.

Trst, 15. junija 1922. — Leto III. - Štev. 135.

Obstoja politično kak razred, ako ni organiziran v neodvisni samostojni stranki? More obstajati politična stranka, ako vsaki dan ne dokazuje trdnosti svojega stališča v vseh vprašanih življenja posameznika in skupnosti in ako ne pribori temu svojemu stališču častnega mesta?
 Vpliv in razvoj stranknega časa je najboljši znak politične sposobnosti dosežene po razredu, katerega ta stranka zastopa. Podpirati časopisje Komunistične stranke pomeni za delavski razred potrditi lastno zavest in varo v zmago. JUGOSLOVANSKI PROLETARCI: Narocujte se na „Delo“, širite ga, prispevajte v tajni sklad!

Največji sovražnik delavstva

Narodnjaško gibanje je bilo in je proletariatu povsod škodljivo. Pri nas ravnotako kakor drugod in v nekaterih drugih državah je bilo. Nacionalistično gibanje, ki je okužilo pred vojno socialistične vrste, je povzročilo izdajstvo Druge internacionale. Nacionalistično navdušeni nemški socialni demokrati so ob začetku vojne v Berlinu sezgali rdeče zastave in poslali nemške delavce v boj proti francoskim. Pod pretežno, da morajo braniti narod napram zunanjemu sovražniku, so nacionalistično navdušeni belgijski in francoski socialni demokrati pozabili na razredni boj, so se združili z meštanskimi strankami in stoptili v ministrstva. Belgijski socialdemokratski minister Vandervelde je zašel celo tako daleč, da je podpisal v Versaillesu ono sramotno mirovno pogodbo, s katero je bil izročen nemški narod na milost in nemilost francoskim in angleškim militaristom in imperialistom. Kakor pred vojno in med vojno tako se je postavilo nacionalistično gibanje tudi po vojni proti vsakemu proletarskemu gibanju. Češko-slovaški lešionari, poljski, finski in georgijski (gruzinski) socialpatriote so se bili proti ruski proletarski revoluciji in potem proti sovjetski republiki. Na Nemškem, na Francoskem, v Italiji, v Jugoslaviji in povsod so bile nacionalistične organizacije one, ki so organizirale reakcijo proti delavstvu. Kjer je zašel nacionalizem v socialistične vrste, povsod so socialistične stranke zavrgle razredni boj in potegnale mešanstvu graditi nove narodne države in države. Vseled nacionalizma, ki se zna delati po potrebi zelo krutega in zna v primerem slučaju dobiti tudi potrebne ideje o enakopravnosti, s katero navdušuje priprave duše lahkovernega ljudstva, je bil proletariatu že tisočkrat osepčen za svoje pravice in se je že tisočkrat zgodilo, da se je revež boril za stvari, ki so postale, kot so bile izvojevane, kletka v kojoj ga je vjel kapitalizem kot svojega večnega sužnja.

Klasnosvesnim radnicima celoga sveta

Izvršni odbor Treće internacionale je pomno ispalto rezultate berlinske konferencie triju internacionala i jednoglasno potvrdio u Berlinu stvarenje sporazuma. Izvršni odbor sada traži od druge te dva i pol internacionale, da i one dadu otvorenu, jasnu i formalnu potvrdnu u Berlinu stvarenim zaključicima.

Naš domači nacionalizem, kakor nacionalizem drugih narodov, bi rad prepričal delavce da je boj za narod-

ne in za jezikovne pravice višje moralne in socialne vrednosti nego boj proletariata za odpravo izkoriščanja. Rahločutno srce delavca, ki je trpelo dovolj in je veselo tega sposobno da čuti tudi tujo bol, razume in čuti krivico, ki jo trpi ljudstvo ako se temu prepove raba njegovega jezika. Toda delavstvo in proletariati sploh mora paziti, da se ne da omamiti od takih čustev. Nacionalisti so moštri svoje vrste in znalo govoriti srca. Ali resnica je ta da niso sposobni čutili proletarskega topljenja, ki ga povzročajo s tem, da branijo sedanjí krivični družabni red.

Proletariati ni dolžen nobenemu nacionalizmu hvaležnosti. Povsod je bil od nacionalizma v imenu domovine osepčen, zasramovan in teptan. Pri nas kakor drugod. Naše nacionalistično časopisje je strogo kapitalistično. To drži če tudi bi bilo res, da nima moči pri nas velikih kapitalistov. Ter hušje, ker se s tem pove, da pišejo naše nacionalistične časopisje kapitalistični prostovoljni sužnji, ki zagovarjajo dan za dnem kapitalistične ustanove.

Varujemo se torej nacionalizma. Iz naših vrst mora iziti beseda, ki mu napove najstrožji boj. Proletarske vrste ne smejo postati okužene od takega zla. Proletariati ima danes nalogo, da se bori za svoje pravice proti izkoriščanju. Kadar bo ta boj izvojevan, bodo rešena sama po sebi tudi vsa narodna vprašanja, za kar ne bo hvalčeval proletariati nobene hvaležnosti od nikogar.

Pismo iz Jugoslavije

Isti črni glasovi, ki prihajajo že nekaj mesecev iz Dalmacije o umiranju ljudstva od gladi, so se pričeli pojavljati tudi iz Hercegovine, zibelke srbsko-hrvatske književnosti. Uredna oseba, ki dobro pozna današnje razmere v Hercegovini, je poslala „Hrvatski Slogi“ poročilo o gospodarskem propadu Hercegovine pod današnjim absolutističnim režimom. Skrajni ves članek je bil zaplenjen; zato vam moram sporočiti samo nezaplenjene dele članka.

Težkega stanja danes v Hercegovini vam ne morem opisati. Strašen glad povsod. Kamorkoli se obrnete, srečate trume dece, žena, starčkov in stark s palico v roki, ki obupno kličejo po pomoči. Vsi so izstradani, blede, prava okostja, večina telesa naga, žalobni sprevod polživih ljudi.

Da slučajno niso nekatere zadruge nabavile v poslednjem času nekaj lečmen, graha in koruze, bi že večina naroda pomrla od gladi.

Težko stradanje naroda in grozne posledice gladi občuti najbolj mladina. Ko so te dni prišli naši fantje na nabor, je bilo vse razočarano. To niso več oni fantje, oni stavistički junaki, s katerimi si lahko razbijal bregove rek — ampak to je opetakačeta se deca, ki jo je uničil glad in delo, katerim gleda smrt že v oči. Ta generacija bo rodila kvečemu patuljke.

Naprej zaplenjeno, predstavljate si pa lahko sami vse grozote.

Vidite, in konstatirajte takih faktov — zapleni naša državna cenzura. Jugoslovanski narod, umri, toda molči, da ne pride na dan vsa resnica o balkanstvu in divjaštvu beograjskih porodice! Dalmacija umira, Crnogorci izkopljujejo še celo ostanke svojih prednikov in si iščejo nove domovine. Hercegovina in Bosna umirata, celokupni jugoslovanski proletariati umira, a na našem preljubljenem kraljevem dvoru se uganjajo divje orgije, ki jih zmanjše v starem propadem cesarskem Rimu! Jugoslovanski narod umira, a naša in primorska narodnjaška gospodstva piruje za težko obloženim mizam: „Lepa naša domovino, matična, domovina“

Zato se obrača jugoslovansko delovno ljudstvo na Tebe, vsemogoci bog, če bo dospel do Tebe naš klic kljub joku in stoku naroda, da vsaj enkrat v zgodovini dokažeš svojo neskončno usmiljenost in pravičnost, o kateri nam je govoril v nežnih letih gospod župnik s smejočim se trebuškom! Prosim te, vsemogoci, da čim prej nakloniš zmagi svetovne proletarske revolucije, ki bo s svincem, dinamitom in eldrazitom požgala našo jugoslovansko Sodomo in Gomoro, da ne bo ostal kamen na kamenu, da izginil iz naše zemlje poslednji spomin na krvave zločine buržoazije, da bo tem bogatejša obrodila svet kmunističnega proletariata!

Glad in Dalmaciji

Organizovani radnici v Beogradu, centralni organ Medusaveznog sindikalnog odbora Jugoslavije, (razredno-svesnih strukturnih organizacija) donesa ovaj članak o užasnim prilikama u jednom jugoslovenskom pokraštini: Izveštaji da u Dalmaciji ljudi umiru od gladi izledaju neverovatni, ma da su tačni. Težaki Savez iz Splita izvestio je vladu da je u nekoliko sela umrlo desetinu ljudi od gladi. Glad u Rusiji sasvi mje razumljiva. Prošlogodišnja suša je uničila celokupnu žetvu najplodnijih krajeva. Nesreća je na taj način dobila bolike razmere da je za njeno savladivanje bilo potrebno imati internacionalna sredstva. Ta sredstva otrekate su kapitalističke države i svet umire od gladi, i ako je sovjetska vlada učinila sve da ga spase. Ali glad u Dalmaciji stvar gotovo

neverovatna. Pa ipak, tačno je. Tamo ljudi, naši sunarodnici, umiru od gladi. A tu, u centru iste zemlje, stoje ma gazini puni hrane, namenjeni najodvratnijoj spekulaciji. Ništa nije stajalo na smetnji za se nesrećnom dalmatičkom stanovništvu pomogne na vreme. Znalno se, da tamo nedostaje hrane i da će na prolće nastupiti glad, ako se ne uveze iz aktivnih krajeva. Država nije čak bila prinudjena da tu hranu kupuje u drugim zemljama, već je bilo samo potrebno da se na vreme prebaci hrana iz aktivnih krajeva u pasivne. To se moglo učiniti o-lako, to se moralo učiniti ma kolike smetnje da su bile na putu. Ništa vladu ne može opravdati što danas umiru naši sugrađani u Dalmaciji. Vlada se ne sme i ne može braniti ni oskudnicom transportnih sredstava, ni nemalnom budžeta. To je prosto na prosto zločinački nehat, koji ne bi smeo ostati nekažnjeno.

Mi znamo da su nedovoljna transportna sredstva, ali isto tako znamo da je spasavanje gladih trebalo da bude prva vladina briga. Morao se obustaviti trenutno svaki promet samo da se ne dopusti da ljudi umiru od gladi. To je sramota, to je zločin vlade prema našem narodu u Dalmaciji.

Isto tako vlada se ne sme pravdati nemanjem finansijskih sredstava. — Kad se ima sredstava za terencike, koje staju desetine miliona narodnoga novca, onda se treba i mora imati sred stava i za narod koji umire od gladi. Samo u kapitalističkom društvu moguće je, da u jednoj istoj zemlji jedna klasa umire od gladi dokl druga raspisuje narodnu imovinu i nogama i rukama. Ali izgleda da ovakav primer zločinačkog nehata vlade nije moguć ni u jednoj zemlji sem u ovoj zlosretnoj Jugoslaviji. Vlada se prosto odmetnula od svih zakona i svih obzira prema narodu. Slučaj sa umiranjem naroda u Dalmaciji najbolje pokazuje dokle je vlada otišla u svom pustihluku. Ona ima drskosti da svakodnevna votira sve nove i nove kredite za nepotrebne stvari, ona može čak i Wrangelove bande da izdružava a nema kredita niti se stara u opšte da pomogne svome narodu, koji umire od gladi. Ministri su se zabrinuli izgleda, koliko će dobiti proviziona od novog zajma i u toj brzi zaboravili su na svoje dužnosti prema narodu.

Dalmaciji se mora što pre pomoći. Mi činimo pred narodom odgovornom vladu za svaku žrtvu koja bude pala u Dalmaciji

Vera i naša stranka

Vrlo mnoga mišljenja vladaju o veri (religiji), o njenom postanku, ciljevima i raširenju. Nema sumnje, dobro bi bilo kad bi mi svi pručavali i upoznali razne veroisповesti, jer bi od toga bezuslovno imali korist i vi mi. Ali to još ne znači da bi dobro bilo sada da se bacimo na raspravljanje toga pitanja. Naprotiv, mi bi mlakili praznu slamu kad bi danas uzeli da se natežemo oko toga: kako je nastala vera, zašto je nastala, kako se širila, kako se menjala u raznim vremenima i raznim mestima i, t. d. Imamo danas prečih poslova, kuditkamo prečih! Cvor skupce čeka da se prereže: čvor besposlice da se odreši; fasilistička ofenziva da se odbije; tamnice — da se otvore i mnogo teh nužnih poslova. Pred nama stoji revolucija i ko će da se osvrte ina na pitanje o postanku vere.

U ovoj blaženoj zemlji prevladuje hrišćansko-katolička veroisповest. Jo mnogi ljudi se osječaju vezani za po-pa i crkvu (koja je predstavnik vere) i vladaju se prema uputama popovima. I kad mi hoćemo da pookuzujemo kakvu bilo akciju u širokim slojevima naroda, moramo da računamo s tim upljivom cirkve, ili ako hoćete vere, na širne narodne slojeve. Zato, mi nećemo mlakiti praznu slamu oko postanka vere, ali ćemo zato da se ogleđamo na praktičnu stranu: kako mi u akciji da se odnosimo prema pobožnima (religiozima).

Dabogme, kad je govor o pobožnima, ne može da bude reči o komunistima, t. j. o revolucionarnim marxistima. Radi se o onom delu radnog naroda što još „veruje“, ili bar veli da veruje. Sa razvitkom komunizma, to jest sa napretkom čovečanstva, nestaje vere. Dakle, mi uništujemo veru.

Smemo li mi u današnjoj borbi između rada i kapitala da izbacimo parolu: dole s verom! Ne, Nama treba da pridobijemo uz nas i one nesvesne mučenike ovog sveta u ovoj borbi za dobro njihovo i naše. Ako već ne mogu da nam budu drugovi ravni, počto su zaostali, ne smijemo stvarati od njih naše krvne neprijatelje. I kad bi mi zatražili od nekog pobožnog radnika da se odreše svoje vere, on bi držao da smo mi knjivci njegovog zla i smatrao bi nas svojim neprijateljima. Zato ne smijemo da polazimo u borbu protiv ugnjetaća vičući protivu vere.

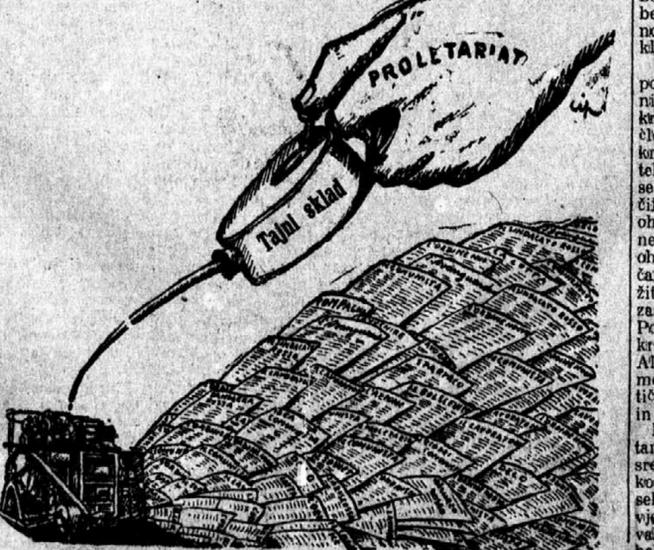
Sasvim je razumljivo da nećemo mi propovedati „božansku nauku“. Osta-je nam onda još samo ona takozvana neutralnost prema veri. Niti ćemo je napadati, niti braniti. — Rekao bi ko-god možda da ćemo mi pustiti popovima i njihovim (klerikalnim) organizacijama određene ruke, neka žare i pale kako im je volja. E, bogami, ni to ne smemo da učinimo. I sad će da mi dodje neko i da me pita: nećeš da ih napadaš, nećeš da se složiš s njima, a nećeš ni da ih puštiš u miru; pa šta onda hoćeš?

Prosta stvar. Da se ne zameramo ljudima koje trebamo, a bez potrebe i koristi, treba da pustimo svakog da veruje u šta hoće i da se klanja čemu hoće. Medjutim, da tražimo od svakog da čini ono što ga zapada kao čoveka da čini, to jest da ne živi na naš račun već na račun svog rada. I zato ne smijem opustiti da te cirkvene i druge klerikalne organizacije budu okružile kapitalističko protiv nas. Mi moramo da sidimo maske popovima i njihovim prijateljima kad blagosiljavaju rat kad proklinju borbu za otklanjanje života radnog naroda i jednom reč — kad u našim svakodnevnim borbama brane interese kapitalista. Kad im tako budemo skidali maske, činimo najbolju propagandu protiv klerikalizma (sluaganstva kapitalizma u znaku krsta), a pobožnjavanjem životnih uslova za radni narod i ostvarenjem komunizma izbežuje i vera.

Naša parolna treba da bude: Ko ne radi neka se ne meša u politiku, jer ko sam ne radi nema prava ni drugima da određuje rad. Neka veruje ko šta hoće, ali niko da se nije usudio da nam meče ropakš jaram u ime vere. Popovi u crkvi, ako kome trebaju, ali sebi prete iz politike!

Prispevajte u tajni sklad

Prispevajte u tajni sklad

Naš domači nacionalizem, kakor nacionalizem drugih narodov, bi rad prepričal delavce da je boj za narod-

ne in za jezikovne pravice višje moralne i socialne vrednosti nego boj proletariata za odpravo izkoriščanja. Rahločutno srce delavca, ki je trpelo dovolj in je veselo tega sposobno da čuti tudi tujo bol, razume in čuti krivico, ki jo trpi ljudstvo ako se temu prepove raba njegovega jezika. Toda delavstvo in proletariati sploh mora paziti, da se ne da omamiti od takih čustev. Nacionalisti so moštri svoje vrste in znalo govoriti srca. Ali resnica je ta da niso sposobni čutili proletarskega topljenja, ki ga povzročajo s tem, da branijo sedanjí krivični družabni red.

Proletariati ni dolžen nobenemu nacionalizmu hvaležnosti. Povsod je bil od nacionalizma v imenu domovine osepčen, zasramovan in teptan. Pri nas kakor drugod. Naše nacionalistično časopisje je strogo kapitalistično. To drži če tudi bi bilo res, da nima moči pri nas velikih kapitalistov. Ter hušje, ker se s tem pove, da pišejo naše nacionalistične časopisje kapitalistični prostovoljni sužnji, ki zagovarjajo dan za dnem kapitalistične ustanove.

Varujemo se torej nacionalizma. Iz naših vrst mora iziti beseda, ki mu napove najstrožji boj. Proletarske vrste ne smejo postati okužene od takega zla. Proletariati ima danes nalogo, da se bori za svoje pravice proti izkoriščanju. Kadar bo ta boj izvojevan, bodo rešena sama po sebi tudi vsa narodna vprašanja, za kar ne bo hvalčeval proletariati nobene hvaležnosti od nikogar.

Izvršni odbor Treće internacionale je pomno ispalto rezultate berlinske konferencie triju internacionala i jednoglasno potvrdio u Berlinu stvarenje sporazuma. Izvršni odbor sada traži od druge te dva i pol internacionale, da i one dadu otvorenu, jasnu i formalnu potvrdnu u Berlinu stvarenim zaključicima.

Domače vesti

Vaš nacionalizem

«Edinost» je pričela pred par dnevi polemizirati članek pod naslovom «Vaš nacionalizem», v katerem se pritožuje, da so slovenski socialisti vedno po krivem dolžili slovensko liberalno in klerikalno gospodstvo, da je kapitalistična. Dobra tetka vzdihuje po božju, češ, ali so bili vsi tisti slovenski delavci, ki so sedeli nam, tudi kapitalisti? In dalje, ali ni nekake razlike med italijanskim nacionalizmom, ki nas tlačí in med našim, ki se brani, med ofenzivnim in defenzivnim nacionalizmom? Češ, kaj bi bilo s Slovenci na tem ozemlju v tridesetih letih, t. j. odkar propovedujejo socialisti svojo vero, da ni bilo nas? Pogledajte, koliko gospodarskih družstev itd. smo osnovali v korist ljudstva v tržaški okolici.

Članek «E.» naj bi bil odgovor na naše obtožbe proti slovenskemu primorskemu narodnoststvu, četudi govori o slov. social-demokraciji pred toljaki in toljaki leti in niti ne imenuje komunistov.

Mi ne bi odgovarjali na ta članek, če nam ne bi nudil lepe prilike, da opredelimo nekoliko političnih pojmov, ki se vedno napačno razumevajo in katere naša buržoazija vedoma falsificira, da bi ribarila v kalnem. Z «Edinostjo», ki bo trobila do svede smrti vedno enostransko pesem, ker je to *privredni zakon*, ni vredno polemizirati, pač pa je prav izkoristiti take prilike, da razjasnimo in da razbistriamo gotove polme, ki so proletariatu potrebne in njegovemu boju proti kapitalistični buržoaziji.

Kdo je torej komunist (socialist), kdo proletarec in kdo kapitalist?

Ali je mar komunist že tisti, ki ne poseduje idealov? Ali mar ne bi bil komunist idealni vefabrikant, ki bi staval komunističnim organizacijam na razpolago velike svote denarja za pospešitev socialne revolucije?

Kdor ne poseduje ničesar, razven svojih pridnih rok, ali svojega znanja, s katerim si mora pri drugih, ki imajo kaj (tvarine, črtoje, zemlje, pisarne itd.) služiti svoj vsakdanji kruh za bomo plačo, ki komaj zadostuje, da preživlja žnjo sebe in svoje — je proletarec (nemajni). Toda to še daleč ne zadostuje, da bi bil tak človek komunist (socialist). Komunist je še le oni, ki zavestno hoče komunistični red človeške družbe in po svojih močeh prispeva k temu, da se sedanjí, kapitalistični red poruši in ostvari nov, komunistični. Vefabrikant, ki bi dajal na razpolago čiste dobičke svojega podjetja komunistom, da se uporabijo v namene komunistične stranke, ne bi bil kapitalist ampak komunist, kakor ni militarist vojak ali oficir, ki nosi svoje orožje, da se bo boril žnjim proti buržoaziji in jo žnjim prisilil na splošno razorožitev. Zadrugi, ki ima namen samo nabirati dobiček — če tudi samo za svoje mnogobrojne člane — ali zadruga, ki zbira dobičke, da jih uporablja za ohranitev sedanjega družabnega reda, ni še komunistična. Društvo delavcev, ki služi ohranitvi sedanje družbe, ni še komunistično in čeprav so vključeni v njem sami proletariati, sami nemajni.

In sedaj obrnimo medaljo narobe. Kdo je kapitalist?

Ali samo tisti, ki ima dosti denarja, ki ima tvornice, ki ima veleposlovno, plačve, kamentolome itd.? Ne! Vsi tisti, ki hočejo ohraniti tisti red človeške družbe, ki ga hočejo imeti tvorničari, veleposlovniki, velepodjetniki itd. in ki se protivijo komunističnemu redu človeške družbe. To je vendar jasno, ko beli dan.

Delavci, ki pokorajo kapitalistično gospodstvo s kapitalisti, tudi če so še tako ubogi. Učitelji, uradniški itd., če prav izkoristljivi, so kapitalisti tako dolgo, dokler so za ohranitev kapitalističnega družabnega reda.

In tisti, ki niso ne za komunistem in za kapitalizem, ki so neutralni in ki se ne udeleževajo socialnih bojev, so pravi danes: *ponažati kapitalizemu*. To so paraziti, nevredni človeške družbe, ki jih bi moral komunistični red porušiti. Oni hočejo samo ugodnosti in nič drugega, kar je do sramotnosti nemoralno. Leti se zgražajo (na videz, seveda!) nad kapitalizmom in nad komunistom, ne da bi skušali doprinesiti kaj za zboljšanje družabnega reda. To so najgostji materialisti, pravi tip kapitalističnih prijav in ako sami nikogar ne izkoristajo, je to samo zato, ker se ne nahajajo v položaju, da bi koga izkoristili. *Posteni tihule se morajo izogibati takih individuum, kakor varjencev*. Odkariti nasprotnikom se mora v boju, ko postanejo neškodljivi, priznati, neutralne nikoli, ker

si tega niso zaslužili in ker so nevarno orodje protivnikov.

Tako je!

Ali so slovenski liberalci in klerikalci kapitalisti? Seveda: ker hočejo ohraniti kapitalistični družabni red in so proti komunistu.

Ali so delavci, ki jim *zavedno* sledi, kapitalisti? Gotovo: ker jim pomagajo v boju za sedanji družabni red.

Ali so gospodarske organizacije, ki jih *snujejo* slov. liberalci in klerikalci, kapitalistične? Naravno: ker so opora njihovih kapitalističnih politikov.

In kako je z nacionalizmom?

Nacionalizem je vedno naravna posledica kapitalističnega družabnega reda. Njegov cilj je vedno nadvladati nad drugimi za lažje udejevanje kapitalističnega gospodstva. Slovenski nacionalizem na Primorskem je «defenziven», ker je italijanski močnejši. V trenutku pa, ko bi bil on tu močnejši, bi prizadeval Italijanom vse tiste krivice, ki jih danes italijanski nacionalizem prizadeva Slovencem. Hočete li dokazati za to? Citajte «Slov. Narod», kako piše o Nemcih v Sloveniji, o sponovanju nemške stranke, o nemških kolah itd. Samo 40 tisoč «pravil» Nemcev je v svoji Sloveniji, po njegovem mnenju in ti so, seveda, irendentisti.

In kaj bi bilo, če ne bi bilo že trideset let kapitalističnega slovenskega gospodstva na Primorskem? Bilo bi toliko manj kapitalističnega izkoriščanja in bilo bi mi za korak bliže komunistu.

Nacionalistična gospodarska društva so koristila zlasti slovenskim trgovcem in advokatom, ki so jim dovajala klientelo. Kulturno — v smislu kulture bodočnosti — ta društva niso premenjala slovenske kmetijske in delavske mase niti za milimeter naprej. In samo po tem moramo ceniti njihovo vrednost. Utjevala je so jih v poznihost in pasji pokorščini do gosposke in lepo oblečenih ljudi ter vzgajala k primitivnemu egoizmu.

Odslej jih bodo ušla lizati tace kraljem. To je vaš nacionalizem.

Mezdno gibanje stavbniških delavcev na Gorškem

Ofenziva, ki jo je začel kapitalizem na celem svetu proti pridobitvam proletariata, ni prizanesla niti delavcem v Italiji. Opazujemo že dolgo časa, da se proletariati ne nikdar ni moral toliko bojevati, da ohrani pridobljene pozicije, kakor se bojuje danes. Se nikdar ni bila reakcija kapitala tako silna, kakor je danes.

Vendar smo mislili, da delodajalci v gorški deželi, glede na nizke plače, ne bodo zahtevali še znižanja istih. Sicer so nam že parkrat odpovedali tisti del pogodb, ki določa minimalne plače, a vendar smo jih prepražili, da so odnehali od svoje namere.

Res je, da je voljna, ki so jo kapitalisti hoteli, zrušiti celotno vse gospodarstvo; ali je res tudi, da so delodajalci začeli zdraviti finančno-gospodarsko krizo tako kakor ni prav. Oni, ki so znali voditi vojno in imalo še danes moč v svojih rokah, ne znajo napraviti pravični mir in dati delavcem mnogočim dela in zaslužek. Brez poselnosti, ki danes vlada povsod, poselnost pa pri nas, je posledica povojnega gospodarstva in nikdar sitiga kapitala. Ta brezposelnost, ki povzroča vedno večjo brezposelnost in bedo je dala povojni delodajalcem, da so začeli ofenzivo.

Goriški podjetniki so odpovedali pogodbo in na sestanku delavcev in delodajalcev ki se je vršil dne 6. t. m. so predlagali znižanje plač. Niso pa imeli za ta predlog nikakoršnjih tehničnih vzrokov. Našli so stare piškave izgovore, da je potrebno ohraniti industrijo in s tem rešiti narodno gospodarstvo. Seveda tudi za ta njih dober namen bi moral delavec podložiti hrbet ter biti za sleber naslobojati se kapitalistični baraki. Se enkrat lahko proletariati razvidi, da vse kar kapitalizem dela, dela na račun delavca.

Pogledimo pa malo bolj natančno celo zadevo in kmalu pridemo do pravičnega, da zahteva delodajalec je neopravičena in celo sramotna. — Znano je, da vsa stavbniška industrija na Gorškem sloni na obnovitvenem delu. Podjetniki dobivajo denar za svoje delo naravnost od Zveznega kreditnega zavoda v Benetkah, na podlagi kreditne pa predvojni vrednosti. Razvidno je torej, da delodajalci nimajo nobene konkurence in da delajo brez vsakega rizika. Dokazali smo jim tudi da so cene stavbniškemu materialu padle za 20%. Les in drugi material je padel, ne da bi proizvajalci znižali plače delavcem. Seveda v korist stavbenikom. Dokazali smo jim tudi, da znižanje je itak nizke plače bi pomenilo vzeti delavstvu še ono malo moč in

veselja do dela, ki ga ima. Delavec, ki ne zasluži toliko, da se prehrani mora stradati, iztradan in dolgo dobo brezposeln delavec pa ne more producirati toliko kakor oni dobro plačan in dobro hranjen delavec. Torej bi bilo mogoče znižati plače delavcem, samo tedaj če bi pale cene življenjskih potrebščin. Delavec zasluži že danes veliko manj kakor pa potrebuje za življenje. Kadar je pa brezposeln mora stradati on in njegova družina. Sicer pravijo in pišejo kapitalisti, da so cene potrebščin padle, a oni ki kupujejo pri trgovcu ve, da je ta trditve ne utemeljena in da je res ravno narobe. Če se navzile vsemu temu posreči delodajalcem znižati samo za par odstotkov plače, pomeni to za ne malenkost, ker delavske plače znašajo pri stavbniški stroki šele tretlino celokupnih stroškov. Par odstotkov pa bi bilo mnogo za delavce in njih sestradane družine.

Zdi se, da morajo delodajalci imeti namig od oblasti, da naj znižajo plače delavcem. Vlada hoče izrabiti delodajalce, da bodo lažje znižala odstotke na vodno škodo. Pri tem bodo oskodbavni tudi vojni oskodbavci. Za sedaj niso redki slučaj, da delodajalci prekoračijo vodno škodo na breme oskodbavca. Kaj bode šele potem če vlada še skrči odstotke na vojno škodo, ker vlada bodo znižala veliko več kakor pa bode mogoče znižati plače in to iz gorinavednih vzrokov. Dela ne bodo napredovala in v ohih slučajih, kjer bodo, bodo šla naprej na škodo oskodbavca.

Goriški stavbniški delavci ki so tudi vojni oskodbavci, bodo trpeli dvojno škodo. Prviti, kot lastniki po vojni porušeni domov, za katere bodo že vlada in podjetniki skrbeli, da ne ostanejo njih in drugi kot delavci ki si morajo s težkim delom služiti kruh. Poročamo to stavbniškimi delavcem, da bodo stali na straži ter branili svoje pridobitve kakor so jih znali braniti do sedaj. Naj vedo podjetniki in vlada, da stavbniški delavci niso voljni sprejeti ničesar kar bi zmanjšalo njih moralne in gnotne pridobitve.

Tovariši! Že od danes začnite sabotirati delo. Naj ne bodo nikogar izmed vas ki bi delal čezurno delo ali pa za nižjo plačo, kakor jo določa pogodba. Kdor dela drugače, je izdajalec delavskih kerstis. S takimi izvržki obravnajte kakor to zna zaveden proletariati. Odslej je od vas ali sprejemamo znižanje plač brez protesta ali stopimo na plan kot en moč za pravice svoje in svojih tovaršev.

Se en teden imamo čas se pripraviti in odgovoriti delodajalcem. *Pridite vsi na shode ki jih sklicje vaša organizacija, da se pogovorimo o našem boju*.

Sodrugji boj se bode začel. Stavbniški delavci ga sprejemajo in se bomo bojevali z vsemi sredstvi do končne zmage.

Okrajno tainštvo.

Druga mezdna gibanja

Nahajamo se zopet v celni vrsti mezdniš gibanj.

Kovinarji, ki so se še nedolgo tega (koncem preteklega leta) prišli iz dveh velikih stavk, se morajo zopet postavljati v bran proti požreznemu kapitalizmu, ki ogroža njih medno in življenje njih družin. V nedeljo 11. t. m. se je v Tržaški Delavski zbornici vršilo zborovanje kovinarske sekcije, na kateri je govoril takt. Radieh. V sprejetem sklepu se kovinarji najodločneje zavarujejo proti ponovnem znižanju plač.

Lesni delavci so enako prizadeti po kapitalistični ofenzivi. Njih položaj ni samo v tej pokrajini, ampak po celni državi ogrožen. Vodstvo Zvezes lesnih delavcev Italije je menjava, da ko skoro treba proglasiti splošno stavko po vsej državi.

Industrialci so se nazadnje vrgli na prevodno delavce. V Trstu so zahtevale delodajalci naravnost nezasišane. Potem ko je bila delavska pogodba odpovedana nudijo trgovci svojim časnim nastavljenjem pri prevozi znižanje L. 830 dnevno. Stalno namešteni težaki pa naj bi za ravno tako znižane plače delali 6 dni in naj bi dobivali plačo le za 5 dni. Enake pogoje znižanja se stavi tudi za drugim, katerih se hočejo industrialci posluževati povrh tega le takrat ko se bo njih zdelo.

Kakor se vidi je napad delodajalcev na proletariati vsesplošen. Ako ne bodo delavci stali trdno, bo še veliko gorja.

Delavski pisma

Smečna važnost

Vetrnjaška «Edinost» je toliko visokocenila neki smečni izraz Dr. Karla Kramarja, da ga je vaktakla v svoj uvodni članek 8. t. m., ter ga na dolgo in široko okolišala.

Pise namreč, da se je dr. Kramar izrazil, da se ne more govoriti o gospodarstvem propozoru Rusije dokler vladajo tam boljševiki, in zato tudi ne o preporedu Evrope. Blatlj je boljševiki radi postopanja napram kmetom i. t. d. V zvezi članka je pisano da ima Dr. Kramarj posestva v Rusiji. Pise pa je po zabl omeniti da Dr. Kramarj plača le po teh posestvih, katera so v rokah ruskih kmetov, in ne po drugim. Vse članke dokazuje da je Dr. Kramarj proti odpravitvi privatne lastnine. Sigurno bi njemu stalo prav da bi ruski bedni kmetje delali zanj. Toda prepozno je, prepozno.

Delavcem, delavnic! Kmetom polja! Lenuhom palico!!!

Požretnih trebusnikov, Reši nas o gospod! Kmečki fant.

Počestena Jugoslavija

V «Edinosti» od 6. t. m. nas brozjavka iz Beograda obvešča na kako svečan način so bili sprejeti tujci prispevni člani francoskega odposlanstva ki ho prisostvovali poroki kralja Aleksandra.

Res srečna je Jugoslavija in lahko vse leto troši milijone ker je ukrala, da so je njeni novejši počastili s svojim obiskom. Posebno pomnost mora biti pa francosko odposlanstvo, ker je bilo z takimi ceremonijami sprejeto v svoji novi koloniji. Srečno svidenje s tovaršji Vranglovi. In ti deklet (Jugoslavija) gladi da boš še nadat e pokorna svojih spodnji (Franciji). Vi jugoslavniški delavci in kmetje pa je pridno delajte za domovino, da bo lahko trošila milijone za tujo in svojo gosodo.

O revnih ljudih niti govoriti, ker glavna točka je, da so gospodjo zadovoljni in zati.

Tako je v odrešeni DOMOVINI. Delavec.

Odrešiteljem!

Znano je, da je Italija ena najrevnejših držav na svetu. Njeni prebivalci so raztreseni po celni zemeljski obli, ker ne imajo dovolj zemlje. Nisem si pa mislil, da bo naš Trst popolnoma uničena, ako sem prišel. Danes ko je Trst v njenih rokah, kričijo vedno na vse trije in pišejo povsod, da naj so jim zahvalno, ker so do mi je bilo. Tako bi človek stopil v slovarnikov hram, roke zvezane na hrbtu, vse ubog in ponižan. Noge so mi bile teže, žel sem počasi po stopnicah, vpojnjen, kakor hodijo starci. V solaki sobi je bilo zelo toplo; ali disalo je tuje neprijetno. Bog sam vedi kakor po besedi: «Ruhel». Ko je človek ušelad te redno in skrbno razvrščene klopi, naenkrat ni bil več človek, temveč učeneo in številka v razredni knjigi. Bolest ti kljuje v srcu, ti bide na tliniki, ti pa primišljaj, kedaj da je bil rojen Klopstock.

Ni nisem vedel, kateri učitelj je bil in kaj je govoril: ves čas je bila ena sama misel v meni: «Bodi konec, saj ni nič, neha!» Poleg mene je sedel moji debeli tovariš, sin ljubljanskega krečmarja, in je neprestano jedel. Skrivalec se je za široki hrbet svojega prednika in je jedel. Okrogel, zalit obraz je imel in hudobno, skope oči; tolike roke so bile zmiroem mastne, ker je jedel, jedel. Meni je bilo v prsih suho in prazno, jezik mi je bil trd.

Od desetih, ob uri počitka so vstali vsi, da bi si šli kupit klobasico k vrtarju ali prebogat se do dvočrtili. Jaz nisem vedel kam. Grabilo me je za srce, da sem sam, čisto sam. Najrajši bi bil zaklical, kakor sem bil otrok: «Bog, daj mi umreti!»

Prisel je tovariš in je rekel: «Ti, zate je pismo!»

Res je bilo na deski napisano moje ime. Sel sem, starec, s težkimi, trudnimi koraki k vrtarju.

Ko sem dobil pismo, so se mi roke tresle in skrtil sem se k oknu, da bi ne videla tega svelega pisma nobeno nevredno oko. Črke velike, lubne, naokretno so razodevale materino roko.

trtek 15. t. m. (t. j. danes) napovedalo po vseh svojih obratih izpor delavstva, do kler se razmere ne uredijo. Zadrugse so popolnoma solidarne s Čergo.

K sklepu je bil izvoljen vodilni svet obstoječ iz 9 zastopnikov zadrug v Gorici, v Gradiskih, Trzinu in Trstu, ki imalnalo zastopati zadružne interese. Pošalo se je tudi odposlanstvo na podkomisarja.

Ker se gibanje Stavbniških zadrug vodi tudi v interesu 10.000 lačnih delavcev in njih družin mislimo da se ne bo končalo s praznimi vladnimi obljubami.

Shod v Nabrežini

Sredo, 7. t. m., se je vršil v Nabrežini velik shod stavbnišev-kamnosokov. Na shodu, katerega so se udeležili tudi kamnosoki bližnjih krajev, je govoril s. Kosič, ki je poročal o položaju strokovno-organiziranega delavstva v naši pokrajini in o odpovedi delavske pogodbe stavbniških delavcev. K besedi se je oglašilo še mnogo drugih delavcev, ki so poudarjali, da bi bilo naravnost sramotno strani podjetnikov znižati plače, ko delavci delajo le 2-3 dni na teden. Delavstvo pričakuje sedaj, da bodo podjetniki, ki so prvi odpovedali pogodbo, stali primerno predlogo in je pripravljeno složno in vztrajno bojevati se za svoje vsakdanje potrebe.

Delavska prireditve

Podružnica Ljudskega odra v Renčah vprizori v nedeljo dne 25. junia na obsebnematem dvočrtilu g. Brumata Ljudsko igro s petem v šestih slikah: «Dimeš», strah kramske dežele, nastopi 32 oseb ter igro: «Prisiljen stan je samčevan», nastopi 11 oseb. Prosimo bratska društva, da ne preidejo na ta dan nobenih svojih prireditev ter da v obiljem številu prihitijo na našo veselico. Navšljenje.

Odob.

Vsem sodrugom in somišljenikom!

Naš namen je spopolniti čimbolj tudi upravičeno stran lista, da zadostimo tako zahtevam, ki jih stavi na nas skromen finančni položaj proletarskega lista in da ugodimo upravičenim željam naših odposlancev sodrugov, somišljenikov in razprodatcev.

Za vedno funkcioniranje uprave, pa je nužno potrebno, da se tudi sodrugji na deželi držijo reda. Naši poverjeniki, naročniki in preprodajalci naj posebno pazijo na sedede:

- 1) List zamoreno pošiljati edinele tedaj, ko smo prejeli tozadnje svoto za naročnino; na naročnino brez istihsvota odposiljajto denarja se ne moremo ozi-rati.
- 2) Pri pošiljanju denarja naj odpošljatelj vedno — tudi ako je sporočil svoje žetje pismo — napisje no odreku post-nega čeka ali denarne nakaznice, v kak namenu gre denar, s tem bo postojenjav mnogo olajšana.
- 3) Naročnik lista naj natančno pasijo do katerega roka imajo plačano naroč-nino. Ob poteku roka naj naročnino takoj obnovijo, sicer smo primorani ustavi pošiljanje lista.
- 4) Vsak zavezan sodrug naj po svojih močeh prispeva k podpiranju našega komunističnega lista. V ta namen naj se nabirajo izredni prispevki za tujni sklad. — Naši poverjeniki, kom. sekcije, podružnice Ljudskega odra in strokovne organizacije naj zahtevajo nabirak na pole za dobrovoljne prispevke.

Vemo, da v sedanjih krizi ne razpolagajo ljudje s posebnimi sredstvi; toda pomisliti je treba da tisk, ki zastopa delavske interese ne more biti podpiran od drugih kakor od smih delavcev in kmetov.

Upravništvo «Dela».

nas rešili. Toda kje je to odrojenje? Nekdaj so v Trstu živeli tuji in domačini, danes pa za tuja je malo, za domačini pa nič. Res, neshi so oni, katerim ni manjkalo drugega kakor da bi osvobodili kraljico: «Evropa Italija» Niso pa rešili nas, ki prosimo dela in kruha. Ivaliti pa se znajo, kar se da. Tudi zastave znajo pridno razobešati. Denar tišajemo v žepu, pa sami skrjajo in ne dajo ljudem za služiti, ker nas hočejo nastititi v narodni prazniki in ceremonijami. Ko je prišel kralj v Trst, ste mi poslali zastavo in sveče ter me prisilili, da okimim svoje stanovanje kralju v čast. Seveda revno ljudstvo spuštuje kralja, toda kot človeka in ni čvoč. Radi bi vedeli, kako bi bilo okičeno mesto in vaši, ako bi pripustili ljudstvu naj napravi po svoji volji. Mi hočemo dela in kruha, ne praznike. Jaz sem bil protiki teden (stanujem v okolici) ml manj nego 6 krat v prosti luči (kjer sem uslužben) in vsaki krat so mi rekli, da ni dela. Imam 4 otroke, za služka nič in se zahtevajo, da si sami plačamo bolniško blagajno. Doma otroci hočejo, kruha hočejo. Kje naj ga vzamem? Mari naj jim povem, kako svečano ste sprejeli kralja v Trstu, da bodo sitii? Ali naj jim povem, koliko milijonov trošitov vsaki dan brez potrebe?

Mislim da bi bil čas, da bi se enkrat končali s ceremonijami. Mi si hočemo nastititi prej žolode, potem šele oči. Hočemo dela, ker drugače ne bodo zadostovali vsi vaši zapori. Dajte nam dela, dajte nam kruha.

Težak v prosti luči.

Pise tega pisma dela kričijo Italiji, ako misli, da je ona Trst uničila. Da je Trst tako niko padel je kriva buržoazija italijanska vojna s vsemi svojimi posledicami (gospodarskimi, političnimi itd.), od katerih ni najhujša ta, da so prišli v Trst italijanski odrešitelji. Kamor so prišli drugi n. pr. jugoslavniški odrešitelji ni nič drugače. (Glej na drugem mestu: Glad v Dalmaciji, Hercegovini) Danes trpi ves svet pod vojnimi posledicami: brezposelnost, beda, lakotja. Kdo pa je bil kriv vojne?

Tajni sklad „Dela“

Nabral Jakobin v Sv. Antonu pri Kopru L. 25.—
Lud. Strosar, Trst » 2.—
Anton Kette, Ajdovščina » 7.—
Nabrano na blokih » 8.—

Vsega skupaj L. 42.—
Prej izkazanih « 17.619,65
din. 30.—

Skupaj L. 17.661,65
din. 30.—

*
ZA KOLEDARKE.

Nabral Miklavc v Barkovljah L. 20.—
Prej izkazanih « 920.—

Skupaj L. 940.—

*
Skupaj z zneskom smo sprejeli iz Sv. Antona sledečo pismo:

Drago nam «Delo»!

Tudi tukaj v Sv. Antonu pri Kopru smo razumeli, da je edini slovenski list v Julijki Benečiji, ki brani interese zatiranih in izkoriščanih, — naš proletarski list «Delo», glasilo onih, ki streme po svobodi, po lepšem življenju. Zavedali smo se tudi, da ga je treba materijalno podpirati, v kolikor nam naša moč dopušča.

Nabrali smo torej za enkrat L. 25.—, Zivela kmečka in delavska stranka!

Za brata in sestro Aliagića

NABIRALNA POLA štev. 12.

Vertopja:

J. Gulin, K. Kulot, po L. 10,
mizarji Stavbniške zadrug L. 5,
F. Žibernik, F. Lasič, I. Gulin,
I. Humer, L. Lavič, R. Markič,
J. Gorkič, J. Simšič po 5, J. Čopič 3, M. Gulin, I. Batistič, J. Nemeč, A. Nanut, J. Hanec, A. Sostič, J. Frolja, J. Pahor, R. Markič po 2, E. Cijan, E. Gorkič, A. Hrovatini, J. Lasič, A. Furel, A. Simšič, B. Losič, S. Lasič, A. Vogrič, J. Formazari, F. Čotič, S. Pavlin, D. Frolja, J. Lastič po 1;

skupaj L. 104.—
Prej izkazanih « 2537,70
in din. 5.—

Skupaj L. 2641,70
in din. 5.—

Socializem

Ob urah duševne utrujenosti, ko mi se kakor jesensko solnce razsvetljuje grozno svetovno mizerijo — ob teh videti nikjer ozdravljenja — ob teh težkih urah duševne boli — se mi izvije dušek vzdih in zakličem z močjo svoje duše — socializem. Socializem.

Kakor, da bi se rodilo solnce v mojih prsih — mi postane tako laško — tako toplo v duši.

Kaj je socializem? Ali mi more kaj pomagati?

Kdo še ni slišal takih modrih vprašanj iz ust delavca — posebno ženske! Socializem mu ne more pomagati. Ne more mu dati kruha — ne dela — ne stanovanja!

Cemu pa naj bi bil potem socialist? Socializem hoče delavstvo odvdariti

od vere v čudeže. Sneti mu hoče mrene iz oči, okove iz rok, osvoboditi njegov duh biblijskih čudežev in posmrtnega nadzelnega življenja. Pokazati hoče delavstvu svet takšen, kakršnen je brez opešavanja ali pretiravanja; vso zemeljsko krasoto, bogastvo in revščino, vso grdobjo — vso pokvarjenost; razglati mu hoče človeštvo v vsej lepoti in nagoli, pokazati mu hoče svet — življenje — resnico!

Socializem daje človestvu tudi smer-nice za osvoboditev, za ustanovitev nove človeške družbe!

«Osvobodjenje delavstva leži le v njem samem». Te modre besede je zapisal Karl Marx že leta 1847. v svojem manifestu.

Socializem odpira delavstvu pot do spoznanja. S tem mu daje prave pogoje za osvoboditev in rešitev. Ako bo delavstvo res poslušalo glas socializma, tedaj ni več daleč dan ko bo z lahkoto z svojo združeno močjo vrglo kapitalizem ob la in na njegovih ruševinah — postavilo novo socialistično družbo.

Vera v lastno moč delavstva, neomahljiva vera, da je edino delavstvo poklicano in v stanu prevztrouiti človeško — v socialistično družbo, kjer ne bo več razredov, je misel vodnica — socialistično zavednega delavstva.

Prisel bo bol, v katerem se odloči zmaga dela — ali kapitala — ali končno mora zmagati resnica nad krivico — delavstvo nima drugega za izgubiti, kakor človekove sužnosti — pridobitva pa svet — svoboda.

Kdor danes uči delavstvo drugače, ta laže — zavija in potiraja resnico, ta greši — ta ne umeje velikosti, globičine in širnosti zgodovinskega razvoja.

Kdor sledi socializmu na tej poti, ne bo nikdar razočaran in to je edina pot, ki vodi do cilja.

Prisel bo dan, ko vzide solnce svobode in zbudilo se bo človeštvo iz mrtvega polna sužnosti, iz globočine zemlje bodo prilezle pridne podzemeljske mravljice — trpini, iz tovar, iz visokih stavb, nizkih koč bodo prveli ljudje na dan — na svobodo — da se v žarku solnca socializma ogrejejo — da s polnimi pljučami zadihajo zrak — svobode.

Ne več z okovi, prost bo tedaj človeški rod!

Osvobojen bo moč, osvobojena bo žena, osvobojeno bo človeštvo! Delavstvo veruje v zmago nad zlim, v zmago pravice nad silo in s to vero v svojem srou radostno pričakuje bližajoči dan — dan proletarskega vstajenja.

Julia.

od vere v čudeže. Sneti mu hoče mrene iz oči, okove iz rok, osvoboditi njegov duh biblijskih čudežev in posmrtnega nadzelnega življenja. Pokazati hoče delavstvu svet takšen, kakršnen je brez opešavanja ali pretiravanja; vso zemeljsko krasoto, bogastvo in revščino, vso grdobjo — vso pokvarjenost; razglati mu hoče človeštvo v vsej lepoti in nagoli, pokazati mu hoče svet — življenje — resnico!

Socializem daje človestvu tudi smer-nice za osvoboditev, za ustanovitev nove človeške družbe!

«Osvobodjenje delavstva leži le v njem samem». Te modre besede je zapisal Karl Marx že leta 1847. v svojem manifestu.

Socializem odpira delavstvu pot do spoznanja. S tem mu daje prave pogoje za osvoboditev in rešitev. Ako bo delavstvo res poslušalo glas socializma, tedaj ni več daleč dan ko bo z lahkoto z svojo združeno močjo vrglo kapitalizem ob la in na njegovih ruševinah — postavilo novo socialistično družbo.

Vera v lastno moč delavstva, neomahljiva vera, da je edino delavstvo poklicano in v stanu prevztrouiti človeško — v socialistično družbo, kjer ne bo več razredov, je misel vodnica — socialistično zavednega delavstva.

Prisel bo bol, v katerem se odloči zmaga dela — ali kapitala — ali končno mora zmagati resnica nad krivico — delavstvo nima drugega za izgubiti, kakor človekove sužnosti — pridobitva pa svet — svoboda.

Kdor danes uči delavstvo drugače, ta laže — zavija in potiraja resnico, ta greši — ta ne umeje velikosti, globičine in širnosti zgodovinskega razvoja.

Kdor sledi socializmu na tej poti, ne bo nikdar razočaran in to je edina pot, ki vodi do cilja.

Prisel bo dan, ko vzide solnce svobode in zbudilo se bo človeštvo iz mrtvega polna sužnosti, iz globočine zemlje bodo prilezle pridne podzemeljske mravljice — trpini, iz tovar, iz visokih stavb, nizkih koč bodo prveli ljudje na dan — na svobodo — da se v žarku solnca socializma ogrejejo — da s polnimi pljučami zadihajo zrak — svobode.

Ne več z okovi, prost bo tedaj človeški rod!

Osvobojen bo moč, osvobojena bo žena, osvobojeno bo človeštvo! Delavstvo veruje v zmago nad zlim, v zmago pravice nad silo in s to vero v svojem srou radostno pričakuje bližajoči dan — dan proletarskega vstajenja.

Julia.

PODLISTEK „DELA“

IVAN CANKAR:

Desetica

Časih leže človeku mirko in težko na dušo, tiha, nerazočna groza, ki mu vzame vso moč, vso radost, vse zaupanje. Grenkobe vsakdanjega življenja so nenadoma silne, neznosne; oglašajo se, udari na srce kakor kladivo in vsi grebi do najmanjšega, že pozabljeni, planejo črni pred oči. Cemu še živeti? Saj je vse, vse, vse izgubljeno. . . . In plaha roka se izteza trepetajo po roki posestrimi, plaho oko se ozira in išče prijaznega odzvara.

Ta ura ni sojena samo človeku, ki je bil prehodil dolgo pot in zasluži smrt in grob. Ob najlepšem jutru dihe mrzlo na dušo, da tebehnje vse mišli na tla kakor od kamna. Potrka z železnim prstom ob veslem večeru, v glasni družbi; roka, ki je držala kozarec, omahne, oči se razširilo, smeh oledeni na ustnicah. . . . Tudi otroci časih nenadoma sredi tihega igranja zakričijo, vztrepete in se v neznanem strahu oklene mater.

Dvanajst ali trinajst let mi je bilo; hodil sem v tretji razred realke. Nekega jesenskega jutra sem se rano vzdral in spali v eni izbi, pa jim nisem bil somrak. Veljika je bila izba, ali vendar se mi je zdelo tisto jutro ozka in tesna, vsa natlačena in nametana, kakor ob selitvi. Štiri postelje so stiale ob stenah, med njimi polica za knjige, veliki leseni kovčeg, skrinjama podobni, omare za obleko, na sredi ogromna miza, s knjigami in zvezki postarja; vse to je dobilo v somraku čudne, popačene, nekako sovražne oblike in je napravilo vtip neposilne revščine in žalosti. Na ostalih posteljah so ležali moji tovarši; vsi so še spali trdno jutranje spanje; lica vroča, puhtela usta napol odprta. Starejši so bili od mene; že drugo leto smo stanovali in spali v eni izbi, pa mi nisem bil pravi tovariš; gledali so me postarani, sam ne vem zakaj. Kmečki sinovi so bili, krepki, glasni, veseli; v meni pa je bilo, nekje čisto na dnu, nekaj grenkega in pustega, kar se je morda povedalo na razodevalo tudi v besedi in v oči.

Na okna je potrkaval dež, čisto postojoma, kakor z mehkiimi prsti; lilo je že teden dni v dolgih, tenkih curkih; tisti dež, ki napravi človeka otočnega, topega, mu zastrne vse veselo podobe in mu pokaže druge, neznanne, v sive halje zavite. V izbi je bil vzdih težak in zatohel; disalo je kakor po ostankih slabe večerje, po dežju, po neumitih, potnihi telesih, po strupeni sapi bolnikov.

Vse to sem videl in občutil v enem samem trenutku; in vsega me je presunila grenka, naušuilna bolest. Ta težki, strupeni soup in izbi mi je bil nenadoma kakor podoba in znamenje mojega življenja. Vsega življenja, od prvih žalostnih spominov po da konca, daleč v brezupno prihodnost, ki sem lo videl različno pred seboj. Tako me je bilo groza, da sem si komaj upal dihati; ležal sem čisto mirno, oči široko odprte v somrak. Bilo je kakor bi sanjal, ko človek v enem samem hipu prehiti leta in desetletja — ena sama podoba je, v enem samem okvirju,

romna miza, s knjigami in zvezki postarja; vse to je dobilo v somraku čudne, pop

Glasovi iz dežele

Klerikalni shod v Idriji

Ne mislimo poročati o podrobnostih klerikalnega shoda v Idriji, ki se je vršil na binkoštno nedeljo zvečer. Vredno pa je, da približno eno delo in to je: da je klerikalna zvezda po kraljevem obisku v Idriji močno pobledela. In kako čudo: Saj so se morali ob tej priliki odpreti na številni oči tudi mali buržoaziji. Revolucionarna, lažljiva kričavost je pa izgubila svojo privlačno silo ob krutem delstvu, da je ta gospoda dober teden dni prej izlaza nake vlačinstvom in tako stvari so v delavskem kraju vendarle ne pozabijo tako hitro. Komediantstvo je torej bilo vendarle preveliko in je rodilo porazne posledice za klerikalce v Idriji. Na shodu je bilo — in to v dneh, ko je bilo delavstvo 2 in pol dni popolnoma prosto — vseh navzočih, z govorniki vred, 57 in ko se je prizivalca dekana, 58, od katerih dobra polovica radovednih naših sodrugov. Da je bilo temu tako, nam je potrdil dr. Besednjak, ki je pričel svoj malo navdušeni govor s sledečimi besedami: «Ne vem, kaj naj bi začel govoriti, toda dober tenorist poje ob vsakem številu občinstva na odru in zato podjem tudi jaz na oder». Shod se je vršil namreč v rudniškem gledališču.

In tako je «dobri tenorist» prepeval in prepeval o kmetijski in delavski zvezi in o modri razdelitvi politične organizacije «Edinost», o kateri smo komaj dobro razumeli, da bi se morala odsej pravzaprav imenovati «Razkolo», ali morda še bolje: «Zlatolca» preostalih liberalnih advokatov, z dr. Willanom na čelu, na tržaškem ozemlju — a prazne stene rudniškega gledališča, katerim je tenorist pel, so ostale do konca popolnoma ravnodušne. In tako je izvenle klerikalna pesem v Idriji v uprav teokrični notno.

Vsakemu svoje veselje — toda za bodočnost pripravljamo našim sodrugom, da ne delajo več stavež klerikalnim tenoristom in da torej nekoliko bolj brzdajo svojo radovednost, ker za tako slabe koncerte se resnično ne izplača izgubljati časa.

Števerjan

ATENTAT NA ŠEKA. PODLA DENUNCIACIJA KURATA SEDEJA.

Dne 8. t. m. so šli števerjanski fantje v Koisko na nabor. Odšli so v dve skupinini. Eni peš, drugi pa z vozom, okrašenim z zelenjem in rdečimi trakovi. Popoldan okrog 3.—4. ure je bila skupina, ki je šla peš, za zepet doma v Števerjanu, kjer se je ustavila pred gostilno Reya. Tu so fantje razvili rdečo zastavo in mirno, kar ni navada v takih slučajih, naredili mali obhod po vasi mimo cerkve v gostilno Maligoj.

Komaj četrt ure zatem se lepo komajdo pripelje posl. Šček. Izstopi ravno tam, kjer so fantje razvili zastavo in se poda k sebi vrednemu tovarišu Likarju.

Ko je Šček zopet odšel, so bili fantje v gostilni Maligoj, tako da ga nihče ni opazil, ki je odšel skrbno vas. In četudi bi ga kdo izmed fantov videl, ga nobeden ne pozna. — Fantje so se mirno zabavali naprej.

Pozno v noč pa treščil kakor strela vest: «Postanite Šeška za komunisti ubili!» Malo zatem se je pa sila, da je le težko ranjen in da so ga še spravili v bolnišnico v Gorico. Eni so trdili, da je ranjen s kroglo, drugi pa da je na več krajih prebran s «fotom». Narodni tabor je bil takrat ves na nogah. Poklicali so na lice mesta orožnike iz Kojškega, da aretirajo «atentatorje» in zločince. Orožniki so z vso naglico pridrveli v Števerjan, naravnost v gostilno, kjer so se fantje še vedno nahajali. Orožniki so vstopili — atentatorji pa vsi mirno smrčali. Ko so jih orožniki zbudili, se je začelo izpraševanje. Potem pa hajk pred gostilno Reya. Tako se je pomikal nočni spreved iz enega kraja v drugi. Zastava — še vedno razvita — je vihrala naprej, zanjo pa fantje in orožniki. Potem so zbudili še dva medveda Likarja in Sedala. Ko so karabinerji prignali še ti dve strašili se je začela preiskava. Glavna Šeškova priča je bil Sedaj, ki je pa prišel s svojimi izpovedbami v taka protislovja, da bi imelo to kamalu slabe posledice zani. Eden izmed fantov zabljudi čema v brk da sta lažniva. Sivar se je stem končala. Eden izmed fantov je moral nesti še zastavo v Kojško, kjer so ga zato — zaprli. Drugi dan so obpiskani prebrskali stanovanje bratov Antona in Josipa pl. Reya in to vsled denunciacije kurata Sedaja, češ da imata ta dva samokrese in da sta najbrž ona dva streljala na Šeška. Nav-

nepozabljiva. Včasih počiva dolga leta, kakor da je bila ugasnila v srcu, izgubila se, utopila v nemirnem življenju. Nenadoma, sredi vesele ure, ali po noči, ko se prestrašeno vzdamiz iz hudiš sanj, pada v dušo težak spomin zaboli in zapeče s toliko silo, kakor da je bil greh šel v tistem trenutku storjen. Vsak drugi spomin je lahko zabrisati s kesanjem in z blago mislijo — tega ni mogoče zabrisati. Črn madež je na srcu in ostane na vekovnjak.

Rad bi človek legal sam sebi v dušo: «Saj ni bilo tako! Le tvoja nemirna misel je iz prosone sence napravila noč! Malenkost je bila, vsakdanost, kakor se jih sto in tisoč vrši od jutra do večera!»

Tolažba je zlagana; in človeki občuti sam in z grenkobo, da je zlagana. — Greh je greh, če je storjen enkrat ali tisočkrat, če je vsakdanji ali nepoznan. Srce ni kazenski zakonik, da bi razločevalo med pregreškom in hudodelstvom, med uboem in umorom. Srce, da «zavratno» ubla s pogledom, z metem junaka; in raje bi dalo odvezo megu nego pogledu. Tudi ni srce kaznikom, da bi razločevalo med njimi po besedi in zunanji znamenjih. Srce je pravičen in nezmožljiv sodnik. Sod in obsodi grešnika po skruti, komaj zavedni kretnji, po hipnem posledu, ki ga nihče ni opazil, po neizgovoreni komaj na čelu zapisani misli; celo po škorici, po tankanju na duri, po srebanju čaja. Le malo grehov je napisanih, v katekizisu in se tišči niso poglaviti. Če bi bilo srce izpovednik — dolga in strašna bi bila izpoved!

Odpustljiv je greh, ki ga je mogoče povedati z besedo, izbrisati sa s pokoro. Težak in pretežak, do zadnje ure

da niso karabinerji našli tu ničesar drugega, kakor nekaj rdečih znakov, kar je povedalo karabinerjem, da sta brata pl. Reya komunisti. Toliko o atentatu.

Sedaj si pa oglejmo prečedno živalco prečastitega g. Sedaja. Kaj se ne spominjate več, kako so vas sprejeli števerjanski komunisti, ko ste prišli iz Kojškega v Števerjan. Ste že pozabili kako so vas ravno ti komunisti katere sedaj tako počdo obrekuje, rešili iz rok fašistov in arditov. Ne veste li, da ko bi vas komunisti ne rešili, bi danes ne gazili trave več? Prav so imeli nekateri, ko so delali: «Zakaj jim ga niste pustili vraga! Ker vrag je in ostane vedno vrag!» To danes vsi dobro občutimo in res škoda, da vam niso fašisti razmetali listih pregrešnih kosti po občestnih ljarkih, da bi bili vsaj pesom v dušno brano. In sploh: Kaj si mislita vi in Likar, da bosta tu pri nas obračala kakor dva valpeta in oblastnika ter ljudska strahovalca? Zavedajta se, da smo mi tu že od nekdaj in da sta vi dva privravnarja in nam. Vi Likar lahko veste, kakšen ste bili prej. V vašem trebuščku, ki ga sedaj imate, so samo naši žulji, medvojni žulji. Zato se tudi tako redite, kaj? Tako tudi mislite vi štorkljasti Sedaji. Ne bo šlo!

Povemo vama, da smo vaju že vsi sitni in če sta še tukaj vedita, da sta naša gosta, ker mi redimo vaju, ne vi dva nas. — O atentatu pa vama povemo, da jih nismo še vajeni izvajati, čeprav se po naših žilah pretaka kri naroda iz katerega je izšel Altiag. Naša ura ni še prišla in krogla je za vas predraga. Vam g. Šček želimo, da bi kaj kamalu okrevali. Če je pa res, da so vas ubili komunisti, potem pa nikar ne hodite več strašit po Števerjanu.

Gradišče nad Prvačino

Naj se sodrug urednik ne jezi nad našo predznanostjo, da zahtevamo kotiček prostora v našem zaščitniku.

Kakor je bilo že javljeno, so nam pred letom poslali dušnega pastirja, da vodi ovčice, ki so bile brez nlega že pred vojno in po vojni do leta 1921. Ljudstvo se ni bog ve kako kaj zanimalo za njegov prihod, kajti vas obstoječa iz samih proletarcev — izvzemši par zapeljanih kmetov, zagriženih klerikalcev — je že davno poznala kri, ki teče po žilah črnosknenih napihnjencev. Kamor ti-le pridealo, ljudstvo s priznico ob um pripravljajo. Če jim pa beseda zmanjkuje, tedaj klerikalštab na pomoč pozove in prične se ofenziva. Tukaj se vodi ofenziva s pilančevanjem, ker prečastiti je ljubitelj polnega kozarčka. Sedaj pa tjo je začelo vino primanjkovati so ti gospodje protisudirali, kje ga dobiti. In ala, na male kmetje in delavce, ki imajo v našem cerkvenem zemljišče: «Ali plačate, 3—400% povzika ali pa odstopiti!» In da bi prej prišli do denarja so se spravili na petero otrok, katerih oče in mati sta postala žrtvi svetovne vojne in katere oskrbuje naš sodrug njih stric. Gospodje pošerubi zahtevajo od otrok da od travnikov ki jih imajo v najem, takoj odstopijo, ker da bodo oni seno prodali na dražbi, kar jim ho gotovo več prineslo. Vprašamo vas, kaj se ne sramujete takih del? Kaj je to Kristusov nauk: «Ce imaš dve svinji, da eno režeš? Če pa stariš mojih najmlajšim slabu, stariš to menu!» Vi ste na Kristusa pozabili, zato udrihate po rezevi in vse bi radi podse podjarmiti kakor je to navada kranjskih župnikov. Ali pri nas ste se zaleteli z nosom v zid. Gospod nunc naj si zapomni, da se ne nahaja več med Kranjskimi Janezi, temveč med primorskimi zavednimi delavci, ki se ne puste vleči za nos tako kakor bi kdo mislil.

Mi znamo za pomoč takim krivopivcem in se bomo znali ob taki priliki braniti do skrajnosti. Ali ste mislili gospod nunc, da bomo ostali pri vaših ukazih kakor pri spovednici Marijana hči. In seno, katero ste takoj popoldne na dražbo dali, ste mislili da bo vaše? Je še komeč pravice na svetu! Tretji dan potem, ko ste vi potudili seno na dražbi, je naš sodrug po sodniškem ukazu seno pokosil. Razjareni župnik je prosil pomoči pri prvaačnem župniku in tamkaj nahajajočih se karabinerjih, naj že založeno seno vzamejo. Ko je gospod župnik videl da je na njegovi strani krivica in bil takoj pripravljen na poravnavo in bil je ostalo zapuščenim otrokom. Če je naš sodrug potem kaj zakrivil, otroci so nedolžni in kot nedolžnim otrokom bi bil moral boljši namestnik pomagati ne pa škoditi. Ti škodoželjni naj se sramujejo pred celim svetom. Posebno pa naj si zapomnijo to, da gradi-

ne zgradbe. Siloma sem vodil svoje misli na bele ceste, na cvetoče travnike in dišča polja, da bi ne videl sebe in svojega življenja.

Nekdo sem si zaželel črne kave. Ne vem, kako mi je prišlo na misel, zaželel sem si je. Morda le zategadej, ken sem vedel, da niti kruha ni doma, kaj šele kave. Človek je v sami razmiselnosti hudoben in neumljen. Mati me je pogledala a velikim, plahim pogledom in ni odgovorila. Pust ji zlovoljen, brez besede in pozdrava sem se vrnil pod streho, da bi pisal, kako sta se ljubila Milan in Breda in kako sta bila obadva plepenita, srečna in vesela.

Rok v roki, obadva mlada, od jutranjega solnca obžarjena, ni rost umita ...

Začel sem tihe korake na stopnicah. Prišla je mati: stopala je počasi in varno, v roki je nesla skodelico kave. Zdal se spominjam, da nikoli ni bila tako lepa, kakor v tistem trenutku. Skozi vrata je sijal počeven pramen opoldanskega solnca, naravnost mater v oči; večje so bile in čistste, vse nebeška luč je odsevala iz njih vse, se smehljale kakor otroku, ki pri- neba vesel dar.

Jaz pa sem se ovril in sem rekel a sloboim glacom:

«Pustite me na miru! ... Ne maram zdati!»

Ni še bila vrhustopnic; videl sem jo samo do pasu. Ko je silala napoje besede, se ni genila; le roka, ki je držala skodelico, se je tresla. Gledala me je prestrašena, luč v očeh je umi, ala.

Od strahu mi je stopila kri v lica,

stopil sem ji nasproti s hitrim korakom.

«Dajte, matila!

Prepozno je bilo; luči ni bilo več v njene oči, smehljaje ne več na njene ustnice.

Popil sem kavo, pa sem se tolažil: «Zvečer ji poročem tisto besedo, tisto ljuboznivo, za katero sem ogoljufal njeno ljubezen ...»

Nisem ji rekel ne zvečer, ne drugi dan in tudi ne ob alovesu ...

Tri ali štiri leta kasneje mi je v tujini tujka ženska prinesla kavo v izbo. Takrat me je spreletela zaskeletno me v srcu tako močno, da bi sodnik vzkrilnil od bolečine. Zakaj reje je pravičen sodnik in ne pozna malenkosti ...

Tuje življenje

To je pravica! Glorija!

... Najprej smo imeli lisjaka, plepenito žival, samovoljo, zaklenjenost vase in v spomin na svobodo. Polakom mili amo se njegove židne dlake in smi ga ubili brez milosti. Dvačkrat je planil pod kolom, predno se je zgru dil moše, bremenoj sovražstvu v steklenih rumenih očah.

Ko je ranjen šel v smrt gosposki, šokotnega Zaba. Obsodili smo ga samo zategadej, ker se mu je bil kor nečnega smrčka nabral lišaj. Ne zavilni, ne zalezal ni; plaho je nastopil svojo zadnje pot.

Njegov brat, moj črn Firbec, me je prosil sam. Trifrac se je vzdignil, da bi prišel do kolena, trifrac je padel. Nazadnje je položil gobec v pesek ter

ščanski zavedni delavec in kmet ne bosta pozabila tega izverrednega do- sodnika, dokler ne pride dan plačila.

Dol z škodoželjnimi in izkorišče- valci!

Zivjo Lenin!

Več delavcev.

Sv. Križ pri Trstu

Po daljši pripravi smo si ustanovili tudi mi Mladinski sekcijo kot organizacijo najzavrednejše proletarske mladine in kot trdno postojanko požrtvovalnih bojevnikov v svetovni vojski proletariata.

Sedaj se obračamo do vas mladi križarski delavci in kmetje. Zbudite se! Kaj spite medtem ko vas drugi izkoriščajo in sramotijo! Združite se še vsi vi neorganizirani in stopite v Mladinski sekcijo, da napovemo našim sovražnikom boj do konca.

Vi že organizirani pa delajte propagando med nezavedno mladino v naši vasi in okolici. Dolžnost vsakega komuniste je delati za organizacijo, za prosveto, odpirati oči zaslepljenim in jih pripeljati v našo sredo.

Zedinimo se vsi mladi proletarci silčno v našo organizacijo, da jo ne bo nobena sovražna sila zrušila. Korajžno naprej mladi delavci, do zmage tlačnih in ponižanih. Naprej!

Mladi komunisti.

Proletarska umetnost

JOZE BAJT:

Naše hrepenenje

Kot mora nekaj težkega ležalo se od nekdaj je na nas. Obroč svetovni močan obdajal nas. Obroč svetovni zdaj je zlomljen, ne vzhodu, tam kjer mušik bil najbolj zaničevan, dovolj mu bilo trpljenja in skočil prot je na plan.

A nas tu tišči še vedno nekaj lo dom. Kaj ni še dovolj muk in trpljenja? Se ni mera polna sramotenja?

Pridi še enkrat dan, da kot tigri skočimo na plan, da ob ta buržujo bo poteptan.

Tedaj pa, bratje: Nič srca! Nal usmiljenja nikdo ne pozna! Zob za zob, kri za kri! Tako kot oni nam tako mi nim! Le vislice in grob.

Kobariško

Bratje in sestre, ljubite se med seboj! Nauke prvega komuniste, Kristusa. Kako ga pa posnemajo tisti, katerih dolžnost je pokazati, kako se ta nauki praktično udeležujejo. Izkušnja nas uči, da delajo ravno nasprotno.

Vsi Kobarišci se spominjajo, kako je bilo svoje dne (pred vojno) ustanovlje- no v Kobarišu «Kotariško podporno in izobraževalno društvo» na narodni in verski podlagi. Društvo je nekaj časa izborno delovalo in člani zlasti mladina so se izobrazili v izvrstne pilan- ce in najhujše sovražnike vsraga, kar ni bilo brezpogojno z njimi. Pa seveda. Saj so imeli na društveni zastavi napis: «Vse za vero, dom, cesarja». In razvili so se, dotlej neznanj stran- karski boji, izzivanja in pretnje.

Delovanje tega društva je bilo prava delobaza med ljudmi in naperjeno tisti čas proti narodni tlačnici. Tisti čas pri nas še sanjali nismo o komuniz- mu, tako so nas držali v temi. Pa do- volji! Tega rušstva ni več in vsak Kobarišec se smeje, ko se spomni na komi- čen konec te črne kompanije.

Pa čujte, vi tisti čitalnici so zdaj zdru- ženi v bratskem objemu vsi tisti gos- podje, ki so se gledali poprej kot psi in matke črni in beli, kateri bi se bili poprej najraje požrili. Složno in vneto delujejo za blagor tistega naroda, ki se imenuje buržoazija. Mi se zaveda- mo, da smo tudi narod in sicer tisti del, ki redi njih, zato nas imenujejo izdajalce. Kajpada, izdajalci njih še- pov smo, ker se poživljamo na tisto na- rodnost, katera nas uči, da so na svetu na eni strani gospodje na drugi strani pa taki, ki delajo in stradajo ter se morajo priklanjati gospodom z nosom do tal (kakor delajo to gospodje svojim višjim).

Ne ljudje so spregledali in zapuščajo gospodje. Zato se je gospoda lotila mladine. Rešimo našo mladino, kri-

Kobariški komunisti

Preprečiti nam zborovanje stavbinskih delavcev s tem, da nam niste hoteli dati prostorov.

Toda delavstvo vam je prav odločno odgovorilo!

Mladina se je tudi udeležila v lepem številu in s tem dokazala, da se prav počeno poživlja na vse narodniško «stare korenike», ki bi jih hotelo še nadalje voditi za zastavo cirilmetodarije.

V nedeljo 4. t. m. pa so vsi dokazali, da se zbirajo pod rdečim praporom, ki je bolno znamenje izkoriščevanih. Dokazali so to z udeležbo na protestnem shodu in s klicem: Zivel komunisti! Zivela III. internacionala! Zivela Sovjetska Rusija!

Ricmanje

Da kmetiska mladina po noči nori, to je pri nas že stara navada. Kar pa počena sedanja mladina, to preseže že vse meje. Ta ponočna družal raz- saja posebno ob sobotah in nedeljah po noči.

Predminulo soboto pozno v noč je bilo slišati po vasi glasno kričanje. Odmevali so vzkliki: «Abbaso i schia- vi!» «Bviva l'Italia!» «Evviva la guerra!» «Evviva D'Annunzio!» «Por- chi di schiavi!» i. t. d.

Med tem vpitjem je bilo slišati kle- kanje z revolventi. Mimospesji vaščani so se seveda na to kričanje probudili in bili v strahu, da so fašisti.

Nekdo je očipal okno. Zaslislalo se je takoj: «Tiral Buta la bomba!» To je trajalo dolgo časa. Ko so se v Ricma- nju naveličali nočeti, so dali zname- nje, da gredo v školjce.

Podali so se proti Logu. Tu so isto tako razgrajali in stresali vrate. Potem so vjeli nekega psa, mu zavezali vse štiri noge in gobec. Uboga žival je tu- lila, in še-le drugi dan popliske no, jo tako našli napoletkrnjeno na veliki mjiavi.

Izvedlo se je drugi dan, da so bili ti razgrajali domačini in sicer večina njih mlekozobih frkalcev iz samega Loga.

Pred nekaj časom so vzeli v Logu neka zaprta dvorišna vrata in jih vresli v voljnjak.

Pri tem se moramo zažudeno vpra- šati, ali ni v Ricmanju moža, ki bi tem pobalnom skrajšali peroti? Kje pa so župani? Nekdaj je bila vpeljana nočna straža tkzv. «ronda». Zakaj ni sedaj?

Opozarjamo naše narodne župane, ki so v to poklicani, da napravijo en- krat za vselej tem popočinim igram konec.

Sicer pa bi bil še skrajni čas, da bi se sama mladina enkrat spametovala in se poprilela resnega dela.

Kontoveli-Prosek

Dne 1. t. m. se je v Starčevi dvorani vršil združni shod, ki je bil sklican za izvolitev delegata za bližajoči kongres Delavskih združenj. Ker pa so otvori- telji shoda slutili (kot vsaki slepar), da jim tukajšnje ljudstvo ne zaupa, so začeli s sešepjarjami. Nekaj dni pred shodom so dali članom tiskana pooblastila, da lahko pošlejo svoje pooblastilence, ako ne morejo priti sami.

Vsaki pooblastilec je še posebej udo- bil pečat in podpis, da je pooblastilo veljavno. Na pooblastilju stoji tiskano, da vsaki član lahko drugega zastopa pod paragrafom št. 5 D. Z. Ta pooblastila je napravilo in razdelilo vodstvo D. Z. Na dan shoda, pa ni nikdo, ki se je javil s takim pooblastilom imel pravico prisostvovati shidu. Zaman so bi- li protesti in dokazi. Čučja-litre niso hoteli priznati onih pravil, katere so sami sestavili. Rekli so, da pooblastila niso veljavna, pa stop. Njih je bilo 6, orožnikov pa 8. Toda klub sleparijam, je bil izvoljen naš delegat. Za čučja-litre je glasoval — eden.

Prosečan.

Zrnje

Nijedan človek nije do zasa zaslužilo svojim vlastitim radom jedan milijon lira. To je velika svota — i nikom se ne plaća toliko nadnica, da bi postao milijoner. Pa ipak ima na svietu stotaset milijonera. Koka su oni došli do tih milijona? Odgovor mora biti ja- san svakom lete razboritom i pamet- nom čovjeku. Svaki milijon je nagomila- ni ljudski znoj, plod ljudskoga rada. A pošto milijone nisu zaradili oni, što ih poseduju, to je jasno, da oni imaju u svom posjedu plodove tudjega rada i muke.

Poslodavci, lihvari, bankiri, velepos- lednici, kucegazde, koji pljačkaju svoje bližnje, nisu drugo do li muška- ri. Mukašnji su takodjer i svi oni, koji ovise o milosti ovih i ne bave se ko- risnim radom. Takvima neće biti mje- sta u zdravom i razumnom društve- nom radu.

Imeli smo golobeka, nežno, čisto be- lo, mlitoko stvarco. Zabal je z dlani, mozil je kosast rep, v kolobarju srčec, vozil se je po dvorištu nežimerno, sam zase zamaknjeno.

«Hej-joj-joj-joj!»

Zjutraj je letala grlica v prahu, iz svoje gosposke kletke siloma ugrablje- na; letala je tam, kakor za nalašč in v zasmeh pred prav položena, razcepra- na in razemesarjena, oči izključvane, ena sama kapa krvi in penja. Sladica grlica, od zore do mraka zaljubljena, brez nehanja pohotno grubeča, člove- ku družica vsa po njegovi podobi us- stvarjena.

Imeli smo golobeka, nežno, čisto be- lo, mlitoko stvarco. Zabal je z dlani, mozil je kosast rep, v kolobarju srčec, vozil se je po dvorištu nežimerno, sam zase zamaknjeno.

«Hej-joj-joj-joj!»

Zjutraj je letal golobček v prahu, sam sebi nič več podobec, krvav raz- sekten in povčan.

V vazu je hodil v goste mlad činj- kavec. Približala se je bil človeku, tel- lo mu je bilo smrti deličen. Ubogo pi- samo perlice je bilo razsuto pred prag za pismo in znamenje.

Smrt je pokonila svoje roko na hišo, na spušena srca, s silnimi perotmi je plahutala mimo oken vsakega noč.

«Hej-joj-joj-joj!»

Kdo pride zdaj na vrsto? Kdo ima oči še netaknjene?

To je pravica, človek, kakor si je bil sam ustanovil!

(Te tri novele so vse iz Camkareve zbirke «Mote življenja».)

čijo in jo tudi rešujejo gmotno in mo- ralno. Zlasti moralno. Poprej so šte- punice 13—14 let o mraku spat, ali so bile doma pri starših. Zdal pa grelo pet in se vračajo domov pozno po no- čeni. Postale so dekleta čez noč in «re- šene so». Islo je po vaseh v okolici. Mi komunisti nismo proti kulturnim društvom, proti izobrazbi, zabavi, ni- kakor ne, ampak mi dobro vemo, kam je vse to naperjeno. Ker počejo zrel zavedni ljudje na vsa pašnik, ste se lotili mladine. V Kredu n. pr. nista hoteli lista «Delo» v svoje izob, in pev- sko društvo, ker se bojite, da bi se s tem histom pohujšala mladina. Na Iderskem je bil že lani ustanovljen Ljudski oder in vršile so se tudi že pevske vaje. Delovanje tega je uničil duhovnik. Zakaj? Ker je bilo ustanov- ljeno na komunistični podlagi od strane kamor spadajo delavci in kmetje. Ali na Iderskem je sama gospo- da, torej je umevno, da jih je sram pod nedežo zastavo. Šli so z malimi ideljami za gospodom. In kako lahko dlo je imel oni duhovnik. Podražil jih je malo s hudicem in zdaj pojdejo za blagor domovine (ne vemo katere).

In narodno zavedna, kmetjska mladi- na, preoblečena v narodno nočo in z lipovo vejico v rokah poje, narod poje in ne vidi in ne sliši. Tudi če je mora- la mamica zadnje kolko prodati in če tudi taja preklnja narodnost in veseli- čevka, hčerka mora imeti bele roke in nočo.

Narodni gospodje, črni in beli, se pa smejejo in se z vami izvrstno za- bavajo. Saj vedo, da vas imajo na vrvi- ci in dokler boste taki, bodo oni še gos- podje in vi narodni komedijanti. Saj pravijo, da vaše kraljevstvo ni od tega sveta. To imajo rezervirano sami zase. Vi fantje bodete poplačani, ko poidete za dom med bojni smrti. Za vojni plen bodo že sami skubeli; to je, iz vaše mizerije in siromaštva bodo ko- vali zlate in srebrne, ali ne za vaše ju- naške prsi, ampak za njih umazani ostudni žep. Narodni žep, ki že odda- lež smrdi po vaših žuljih in vašem znoju. Ali ste že pozabili kaj je bilo med vojno? Kdo je bil lačen? Ljubite se med seboj, so rekli in v isti sapi so učili, morite se med seboj. In ljudje, siromak so se klali in morili. Za ko- ga? Za domovino! Ko vas ni bilo so vam jo uničili, polje poškočovali, hiše požgali. In marsikateri si zdaj ne ve, kam bi svojo elavo položil. To je že boljša volja.

Kobariški komunisti.

Ricmanje

Preprečiti nam zborovanje stavbinskih delavcev s tem, da nam niste hoteli dati prostorov.

Toda delavstvo vam je prav odločno odgovorilo!

Mladina se je tudi udeležila v lepem številu in s tem dokazala, da se prav počeno poživlja na vse narodniško «stare korenike», ki bi jih hotelo še nadalje voditi za zastavo cirilmetodarije.

V nedeljo 4. t. m. pa so vsi dokazali, da se zbirajo pod rdečim praporom, ki je bolno znamenje izkoriščevanih. Dokazali so to z udeležbo na protestnem shodu in s klicem: Zivel komunisti! Zivela III. internacionala! Zivela Sovjetska Rusija!

Ricmanje

Da kmetiska mladina po noči nori, to je pri nas že stara navada. Kar pa počena sedanja mladina, to preseže že vse meje. Ta ponočna družal raz- saja posebno ob sobotah in nedeljah po noči.

Predminulo soboto pozno v noč je bilo slišati po vasi glasno kričanje. Odmevali so vzkliki: «Abbaso i schia- vi!» «Bviva l'Italia!» «Evviva la guerra!» «Evviva D'Annunzio!» «Por- chi di schiavi!» i. t. d.

Med tem vpitjem je bilo slišati kle- kanje z revolventi. Mimospesji vaščani so se seveda na to kričanje probudili in bili v strahu, da so fašisti.

Nekdo je očipal okno. Zaslislalo se je takoj: «Tiral Buta la bomba!» To je trajalo dolgo časa. Ko so se v Ricma- nju naveličali nočeti, so dali zname- nje, da gredo v školjce.

Podali so se proti Logu. Tu so isto tako razgrajali in stresali vrate. Potem so vjeli nekega psa, mu zavezali vse štiri noge in gobec. Uboga žival je tu- lila, in še-le drugi dan popliske no, jo tako našli napoletkrnjeno na veliki mjiavi.

Izvedlo se je drugi dan, da so bili ti razgrajali domačini in sicer večina njih mlekozobih frkalcev iz samega Loga.

Pred nekaj časom so vzeli v Logu neka zaprta dvorišna vrata in jih vresli v voljnjak.

Pri tem se moramo zažudeno vpra- šati, ali ni v Ricmanju moža, ki bi tem pobalnom skrajšali peroti? Kje pa so župani? Nekdaj je bila vpeljana nočna straža tkzv. «ronda». Zakaj ni sedaj?

Opozarjamo naše narodne župane, ki so v to poklicani, da napravijo en- krat za vselej tem popočinim igram konec.

Sicer pa bi bil še skrajni čas, da bi se sama mladina enkrat spametovala in se poprilela resnega dela.

Sv. Barbara

V nedeljo, 4. t. m. se je vršilo tu, na izrečno željo brezposelnih stavbinskih delavcev, protestno zborovanje.

Strakovni tajnik Buttacchio je po- jasnil žalostni položaj, v kojem se na- hajajo stavbinski delavci Sv. Barbare in bližnjih rkajev. Povdajal je, da bi se dalo odpopoliti temu stanju — vsaj deloma, ako bi to le hotele razne ob- lasti.

Dosedaj se je za tlakovanje mestnih ulic uporabljal peščence iz milških kamenolomov. Sedaj pa ne več. Da prihrani kako liro pri kvadratnem metru se občina obrača na tridentinske tvrdike, ki dobavljajo granitne kocke.

Lahko se stem prihrani kakto malenkost, zato pa imamo na drugi strani ogromno brezposelnost med delavci te stroke.

Ta način tlakanja ulic pa ni niti hi- gieničen. To so dokazali poskusi, na- pravljeni pred vojno. — Ti kosi kame- nina imajo namreč mnogo razpoklin, ki se napolnijo s prahom. V zimskem času pa dviga burja ta prah, ki ga mo- rajo ljudje vdihavati. Razumno čišče- nje ulic, tlakovanih z granitnimi kockami je raditega nemogoče.

Dvojna korist bi bila, ako bi se tlak- ovalo z milškimi peščencem. Prvič bi se zaposlilo precej delavcev in drugi; kapital, ki roma sedaj v Tridentinski, bi ostal doma. Kamenolomi Triden- tinske pa bodo klub temu še zmiral delali.

Smrlo odločno proti temu, da občina favorizira gotove tvrdike in pusti na drugi strani gladoviti naše delavce z njih družinami vredi!

Radi tega so se pričeli stavbinski de- lavci gibanje. — Na omenjenem zborova- nju je bila izbrana deputacija, ki se bo podala k tržaškemu županu, da mu podjasi položaj stavbinskih delavcev v Miljah in okolici.

Dopis o poženjanu tukašnih narodnjakarjev

Dopis o poženjanu tukašnih nar- odnjakarjev je to poslednje presnelo prežekal v noč, tako da si ne morejo nikogar dati miru. — Mislijo se zateči k karabinerjem in celo ... k tetki «Edinosti»!

Ali vas je morebit neprijetno dirni- lo delstvo, da izginja zaupanje še med onimi, ki so do sedaj slepo cepalji za vami? In zato ste gotovo nameravali

Me poledal s svetlimi očmi, dolgo in udano.

«Daj ... saj vidiš, kako je!»

Moj črn Firbec!

Beločrni, čopasti kakaduj se je branil do zadnjega. Pobesnil je v obupu, sekal s jeklenim kljunom, kričal do nebes v jeziku svoje malajske domo- vine. Zadržal smo ga, ker se nam je zdelo primerno, da bi nabesana vreda njegova zalpala steno nad ogledalom.

Prokletstvo je nad človekom. Kadarkoli poseže samovoljno v življenje, ki ni njegovo, mu je hudodelska roka do kolovca karava. Pokarja se in s Kaj- novcem znamenjem na čelu moti Boga, ki ga je bil vsilivarj po svoji podobi.

Še zdaj vidim sinje, mima, porca- lanaste oči mlade sove. Gladila je iz bremenj globočine, iz vesoljne tiš- tine, iz krajev, kjer so matere. Dvoje so- vevic smo bili usrabili iz gnezda. Koj prvo noč je prišel oče pogledat, kako da je otrokoma. Da bi se ne bil oglasi- lil! Napadli smo ga ter sa sramotno premagali. Ni se dal nabasati za ope- šava knjižnice, ker se mu je bilo v strašnem boju perje vse razcefralo in razpadlo in je bil tudi krog kljuna razbit in krvav. Drugo noč je prišla mati. Zalotunili smo očna, pokrili jo s težko plahoto; metala se je divje, dok- ler se ni zadušila. Od obeh otrok je bil eden bolj slabotnega telesa in ne- ne čudi. Umrl je kmalu; ač se mi, da zaradi bridkosti, ki je ni mogel do- povesti nikomur. Zdal stojita mati in sin, druga na gladko polirani voji ter stremta s topimi očmi od stekla.

Sinečki mladi junak, svoloča rodie poslednji, je izginil brez sledu, pobeg- nil čudežno iz zaprete in zadolane kaj- be

Delavska šola

Kako izgleda zemlja z lune

Kako visoko, bi bilo treba iti, da bi videli zemljo kot krogljo? Kako velika izgleda zemlja, če bi jo kdo gledal z naše lune?

Zemlja ima približno 8000 milj v premeru. Ako stojiš na ravnini, so tvoje oči komaj eno tisočino milje nad površjem zemlje. Z ravnine torej ne vidimo dajali kot tri milje na vse strani in zemlja izgleda kot ravna ploskev.

Ako se dvignemo eno miljo visoko, se daljava obzorja podaljša na 90 milj navzdol, toda naše oči še vedno vidijo zemljo kot plosko. Pojdimo višje pet milj. Obzorje se zdaj umakne za 200 milj, razleglo je širok, kljub temu pa še ne moremo s prostim očesom opaziti kakšnega slemenja na horizontu; ravno narobe, zdi se, da je rob obzorja privzdigljen in površje pred našimi očmi izgleda kot velika skleda.

Povsod smo se deset milj v zrak. Od tu je obzorje oddaljeno 280 milj in zdaj šele bo oster opazovalec videl, da rob obzorja pada majhen navzdol. Prihodnji skok naj bo petdeset milj. Obzorje se razširi do daljave 635 milj. S te višine je lahko videti padajoče slemenje horizonta, ampak zemeljska kroglja je še vedno prevelika, da bi jo objela naše oči. Petdeset milj nad nami je še ozračje, dasi zelo redko. Pojdimo višje, recimo tisoč milj.

Zdaj smo zunaj ozračja. Obzorje je 8000 milj proč. S te točke, sem prepričan, bi opazovalec videl pred seboj ogromno okroglo telo, ki visi v prostoru. Opazovalcu bi se zdelo, da visi tik pod njim in nedvomno bi bil prevzet od veličine tega telesa.

Ako bi hotel opazovalec študirati zemljo brez vitosa silne privlačnosti, ki vlada tisoč milj nad nami, se bi moral podati na luno. Naša luna je okrog 240000 milj oddaljena od nas. To je tridesetkrat toliko kolikor znaša premer naše zemlje. Z lune izgleda zemlja približno štirikrat večja kot luna z zemlje. Kakšen pogled na živo zemljo! Vsakih 24 ur bi videl panoramično procesijo vseh oceanov in kontinentov, kateri obrisi se bi dobro videli. Visoko gorovja mečejo temne sence in na obalah tebejo svetlo snežni kapi. Velike mase oblakov zdaj padajo zakrivajo oceane in kontinente, a v naslednjem trenutku jih zopet odlokarjajo. Krasi kontrasti barv bi razkrili znamenja prebivalcev; mesta, dim, močrne jame naprave, nočni bliski električne razsvetljave — vse to se bi lahko videlo s pomočjo teleskopa.

In če bi tako sedel v mrazem zatistju mrtve lune in opazoval svoj rodni planet iz varne daljave — mogoče bi tedaj mogel izreči o njem nepristransko sodbo!

GARRETT P. SERVISS.

Historički materializem

Večkrat se čuje v razgovorih, a še večje se čita v naših knjigah in novinah, kako mi (komunisti) proučavamo svet iz vidov materialističnega stanovstva in kako smo čisti materialisti. Naši protivniki nas zato često okrivljajo da smo »bezdusni« poančci, koji se boga ne boje in ne stide od ljudi.

Isto tako često se čuje od strane naših protivnika in sentimentalnih, zburjenih in jadnih malograjdna, da smo mi veliki idealisti, zapravo utopisti — jer tobože stromimo za neostvarivim idealima in žrtvujemo se uzalud. Pa ima kak in onih šlo se nazivajo marxistima, i sami veruju mnogi od njih da su marxisti (ili bar socialisti, komunisti), a ipak neče ni da čuju o čistom materializmu, to im je prehladno. Više im se dopada da budu idealisti, jer to lepše zvuči. Ti ljudi često misle da se bore za jednakost medju ljudima iz ljubavi i radi pravde, a ne mogu da vide kako i ta ljubav i bratstvo i pravda i jednakost imaju da služe samo zato da nas spasi patnje i da nam osiguraju bolju budućnost.

Kad koji od naših drugova radnika i seljaka, koji nije priviknuo da čita takozvana naučna dela, velim, kad takav jedan drug čuje izraz kao što su »materialistički ili idealistički shvatanje historije« — on onda obično prestane da se bavi s tim i neče da misli o tom. Naučen je da čuje od kakvog svog »narodnog« gospodina, učenog čovjeka otprilike ovakav odgovor, kad bi ga zapitao da mu razjasni koji stvar iz nauke: nije to za tebe i ne možeš ti to da razumeš, jer nisi učio škole; radi ono što ti se odredi, a ovake brige ostavi mudrim učenjacima itd. I naposljetku to mi misljenje zavladalo i u radnom narodu, te radnik i seljak obično misli da je neki »kolovoz čovek i pametniji (razumniji) od njih — samo zato što je učio škole. I tekav radnik ili seljak ne veruje da bi i on mogao da se brine za svoje dobro, da misli o uređenju društvenom i da ispituje zašto je sve ovako kako jeste. A eto medju te misli spadaju i one o materialističkom i idealističkom shvatanju historije, to jest razvika ljudskog društva.

Mi, komunisti, moramo da otvorimo oči onim proletarima što misle da fakove misli spadaju u neku visoku mudrost, koju njihov mozak ne može da dohvati. Zato ćemo sad pokušati da spustimo te dve visoke misli (o materialističkom i idealističkom shvatanju historije) tako nisko da ih i najskromniji mozak može razumeti bez popa. Odmah da uzmemo jedan primer:

Evo, na primer, ja. Ja sam jedan čovek i to vrlo običan čovek. Recimo da se taj čovek dobro oseća i zadovoljan je. Zašto? Jer je društvo tako uređeno i uređeno da on svoje potrebe podmiruje bez velike muke i oseća se osiguranim. I sad taj čovek nema razloga da traži takve promene u društvu, jer mu je baš ovako dobro. Ali taj čovek ima mozak koji neče da miruje, već neprestano misli. I čoveku jure misli kroz glavu: mi sad činimo ovako, a šta bi bilo da činimo drukče? zar ne bi ovako lepše bilo? a onako bi najbolje bilo i. t. d. sve dok taj čovek ne dodje do zaključka da je ovo ili ono društveno uređenje najbolje. Što dalje — tim je više uveren u tu svoju ideju (visoku misao) i naposljetku ne može više da trpi ovaj poredak samo zato što nije onakav — prema njegovoj ideji, i ako njega ne tišti zlo ni u ovom poredku koji postoji. Naposljetku

se taj čovek primi posla da uveri i druge kako je njegova ideja pravilna i hoće da je sprovede u život, to jest hoće da preuredi po svom kalupu sve ono s čim se njegov mozak ne slaže. Jest, ali čuvari ovog uređenja što postoji, to jest oni drugi koji se dobro osećaju, i drugi neče da ga menjaju, već proču da proganjaju tog novog prvaka. I naš prorok izgubi svoj dosadnji dobar položaj, pa zapadne u bedu. Opet vam kažem, taj prorok sam ja, sasvim običan smrtni čovek i zato ne govorim o besmrtnim svecima. Dakle, naš običan čovek, »idealista«, uprav u bedi i misli: zašto ja sad stradavam? ja nisam pre patio! dabogme, počeo sam da patim kad sam se primio posla da izmenim ovo uređenje u jedno bolje. Dakle — zar da ja umrem od gladi zato što ljudi neče da budu pametni! Ne. Lepo ču ja da se ostavim toga i da se vratim u stari položaj, gde nisam patio.

I tu se sad idealisti bune, pa mi ve le da sam kukavica i. . . i časte me svim porednim imenima. Oni vele da ima besmrtnih genija (bogom nadahnutih), koji ne čine kao ja i ostali obični ljudi. Oni stradaju dobrovoljno i pate, ali neče da izdaju ideju. I dotle pripovedaju tu svoju novu ideju, dok ne uvere i druge kako je ta ideja bolja i lepša od starih. Onda naposljetku ljudi odbace staro uređenje — makar da im ono i nije bilo zlo — i stvaraju novo, prema novoj ideji. — Eto sad šta znači to idealističko shvatanje. Po njemu se ideje radjaju u mozgovima nadahnutih ljudi (ili lete gotovo po vazduhu, pa jih visoki mozgovci ulove) i onda te ideje proizvode historijske događaje, to jest promene u ljudskom društvu.

Videli kakav sam ja, to jest kakov je običan smrtni grešnik kad se dobro oseća u društvu. A sad da vidimo kakav je taj čovek kad mu nije dobro u ljudskom društvu, kad uređenje tog društva ne odgovara potrebama našeg čoveka i on mora da pati zato. Takav položaj će nas više zanimati, jer je to položaj u kom i danas stenje ceo radni narod, a najviše mi proletari. Pošto svi mi patimo u današnjem društvu, razume se da mislimo o svojoj patnji i tražimo izlaza iz nje. Dabogme, prvo moramo da upoznamo zlo, ako hoćemo da ga odstranimo, i pitamo se šta je uzrok tome našem zlu. Trudimo se da razjasnimo sve što nam se događa i da nadamo uzroke svemu što se zbiva oko nas u ljudskom društvu. (Sve to činimo zato što nas beda pritiška i hoćemo da se oslobodimo nevolje.) I dolazimo do zaključka da je uzrok svemu zlu ovaj poredak u društvu, koji više ne odgovara našim potrebama. Onda smo proučavali prošlost ljudskog društva (historiju) i videli smo da je društveno uređenje uvek odgovaralo načinu proizvodnje. Zati smo videli da se to uređenje uvek menjalo, tim više nije odgovaralo načinu proizvodnje i nije moglo da zadovolji potrebe društva. Ali, vidimo da su oni, kojima je išlo u račun staro uređenje, branili to uređenje svim silama i svaki put je novo moralo silom da istisne staro. (Zato se i kaže da su revolucije motor napredka i razvika ljudskog.) I sad, kad napadni čovek dodje do zaključka da će ga ovaj ili onaj put izvesti iz bede, dakle kad stvori svoj ideal — kao što smo se mi uverili da jedino zajednički (komunistički) posed svih sredstava za proizvodnju odgovara zajedničkoj proizvodnji, koju je stvorila visoko razvijana industrija, a jasno nam je da će čemo taj novi poredak uvesti samo revolucijom (danas je to najjasnije) — onda smo sigurni da će se taj čovek do krajnjih granica boriti za ostvarenje svog ideala. On i bez borbe strada (kao mi svi danas) i zato se ne plaši borbe. I zato će on pre poginuti nego što će izdati svoju ideju. Takova misao ne može da propadne, ta ideja pobeđuje, jer je ona nužna, ona je jedini spas iz bede. Pa i ja, sa svim drugim najobojnijim ljudima, kad virim, idem do poslednjeg porečka u društvu dobijam samo patnju, a vidim da ni u borbi nemože da bude većeg zla, bio bih samo ubica kad ne bih sve sile založio u borbu za ostvarenje ideala, koji će sve da nas spase. — Eto u čemu se sastoji taj materializam, po čemu se promene u društvu pojavljuju da zadovolje materijalne (ekonomske) interese društva, a ne da zadovolje usijane mozgove sitih leninca.

AZ-BUKI.

ZDRAVNIŠKI NASVETI

Solnce

Čovek ima staro navado, da obdučuje stvari, ki so mu neznane, ter pričakuje čudežev od neznanih in nevidnih sil.

Pri zdravljenju boleznj zapazimo, da dostikrat namesto najbolj navadnih in uspešnih sredstev, rabimo ne navadne in pogosto naravnost smešne reči. Namesto hladilnega olja ali vazelina še dandanes nekateri rabijo za opetkline kisljo zelje in reper; za vnetje oči rabijo ljudje skalnico, namesto čiste prekuhane vode; za težmen na očeh, namesto sokkih obkladkov, zagovarjanje starih žensk z luanjem krtač preko ramen; za bule in otekline črko kravajblato namesto snažnih obiljev narejenih iz lanene moke ali iz kruha in mila.

Zdravniki pa rabimo komplicirane kemične leke, izdelane v nemških tovarnah za harve, kjer bi preprosta sredstva dostikrat pomagala.

Vzemimo za vzgled solčno luč. To pozna človek odkar svet obstoji. Vemo, kako deluje v naravi: ustvarja čudeže, ki se gode pred našimi očmi dan na dan. Izpremeni vsako spomlad živo narave ter da rastlina in cvetlična moč, da se običaje v svoja praznična oblačila. In vendar, kako malo celo zdravniški cenimo zdravilno moč solnca! Sicer so že Grki in Rimljani imeli svoje solarice in so bile »solčne kopeli« v modi od pamtnike, toda sistematično se ni uporabljala solnena luč do najnovjšega časa.

Šati s sistematično in trajno rabo solnčnih kopeli.

Solnena luč sastoji iz raznih žarkov. Daljši ali svetlobni žarki so vidni in so barvani; ti dajejo toploto. Drugi žarki so krajši in nevidni, takozvani kemični žarki, ki so mrzli ter povzročajo solčne opekline. (Vrhu Alp solnce hitreje opeče izpostavljen nag del života kot v dolini).

Kroničnim bolnikom z revmatizmom, z otreliimi in oteklimi členi, bitorej svetelval, da poleti v solnčnih dnevih poskusijo to naravno sredstvo, zlasti taki, katerim zdravila, mazila in toplice niso dale olajšave.

Kako jemati solčne kopeli? Ultravioletni solnčni žarki ne grejo skozi obleko, torej mora biti telo ali oblebela del telesa gol. Skrbeti je treba, da žarki vpadajo kolikor mogoče napravnico. Greti se je treba na solnco toliko časa, da koža postavlja. Izpostaviti se je treba solncu spozetka recimo dvajset minut, pozneje vsak dan, dlje, dokler se koža dobro ne privadi. V par tednih ste lahko na solnco zelo in ro in dje in vas ne bo opeklo. Potrebno je paziti, da se ne ozrejte preveč, a

ljudi ne premalo. Par minut bi nič ne zaleglo, dočim bi bilo, skrajja par ur preveč. Posamezne dele, na primer trdo in bolečo koleno, bi bilo treba dobro opeči, kar bi morda vzelo par ur. Glavo in obraz je treba zakriti in se ve varovati prepihov in ohlajenja.

Kako dolgo bi bilo treba hoditi na solnce? Za kroničen revmatizem ali sciaticko bi samo par ekspozur (izpostavitev) smele zaleglo veliko. Uspehov bi smeli pričakovati, če bi se greti na solnco recimo trideset ali štiridesetkrat, z drugimi besedami najmanj petdeset ur.

Ta moč nasvet je treba prav razumeti: uspehi so problematični. V medicinski literaturi v tem oziru ni skoro nikakih podatkov (razen za jetiko, ki bi se pa dala ozdraviti le z drzlo-trajnim, morda nad eno leto trajajočim zdravljenjem). Vendar pa logično sledi iz uspehov umetne solčne luči, katero proizvajamo s pomočjo kremenitih živosrebrnih lamp, da mora ljudi naravna solnena luč pomagati.

F. J. KERN.

Marx in prvi komunisti v tajnem poročilu pruske policije

Professor Gustav Mayer je našel v tajnem arhivu berlinske policije dokument, ki nam nudi zanimive podatke o Marxu in prvih komunistih. Pisec dokumenta ni sicer osebno znan, a je brez dvojbe spreten policijski vsuhun, ki se je vrnil v Marxovo družbo kljub njegovi nezaupljivosti in veliki opreznosti in je poslal to poročilo 1852 leta iz Londona kvestorju v Berlin. Poročevalec se očitno ne more ubraniti vtisa, ki ga je napravil nani revni pogled »komunističnega glavarja« in mora tudi priznati, da vidi v Marxu moža »ženjalnosti in energije«. Kljub temu da je pisan s policijskim črnolom je ta dokument eden najzanimivejših obrisov očeta modernega socializma in je vreden da ga podamo tudi našim čitateljem:

KOMUNISTI Glavar te stranke je Karl Marx, poglavarji so: Engels v Manchesteru, kjer so tisoči nemških delavcev; Freiligrath in Wolf (imenovan Lupus) 1) v Londonu; Heine v Parizu 2); Weydemeyer in Klus v Ameriki; Bürgers in Daniels v Kölnu; Weerth v Hamburgu. Vsi drugi razen teh so navadni člani. Ampak usvajajoče in aktivni duhi, prava duša stranke je Marx: zato vam hočem dati natančne podatke o njegovi osebi.

Marx je srednje rasti ima 34 let; kljub njegovim najboljim letom nju postajajo lasje že sivi; je krepke postave, njegove poteze spominjajo na Szmereca 3) samo da je on bolj rujav polti; lasi in brado ima črne kot smole; nikoli se ne obrije; njegovo orno promolice, iskro oko ima neko posebnost, vražjo moč v sebi; na prvi pogled pa se vidi, da je mož genija in energije njegova duševna priroda ima na njegove tovaršje neovdreden vpliv. V prvih letih življenja ne pozna spolnih nikakega reda; je činik in slab gospodar; živi prav po ciganskemu. Umili se počesati se, preobleči perilo, to je pri njem redkost; rad se opiva; večkrat i cele dneve brez dela; ko pa ima dosti dela, takrat dela noč in dan z neumorno vstrajnostjo; spati in bledeti ob gotovem času, tega on ne pozna; zelo pogostoma je pokoncu cele noči; potem se vleče popolnoma obleden h polndevu na zofu in spi do večera ne da bi se zmenil za vse; one, ki odhajajo in prihajajo svojočino na njegov dom. Njegova žena je sestra pruskega ministra von Westphalen, izobražena in prijetna ženska, ki se je iz ljubezni do moža privadila temu ciganskemu življenju in se počuti popolnoma dobro v tej revščini; ima dve hčerki in sina; vsi trije otroci so zelo ljubki in inteligentnih oči, kakor njihov oče.

Kot mož in družinski oče, kljub svojemu sicer nemirnemu in odurnemu značaju, je on zelo mehkuščen in rahločuten človek. Stanuje v enem najslabših in torej najcenejših stanovanj v Londonu. Ima dve sobi: ona, ki je obrnjena na cesto, služi za jedilno sobo; druga za spalnico; v celem stanovanju ne najdeš niti ene čiste in čele oprave; vse je polomljeno in na kosih; povsod je prahu prst na debelo.

1) Wilhelm Wolf je imenovan Lupus, da so ga razlikovali od Ferdinanda Wolfa, ki so ga nazivali Rdeči — njemu je posvetil Marx prvi zvezek »Kapitala«. 2) Tu se policaj moti; Heine, ki se je takrat že boril med življenjem in smrtjo, ni bil nikoli kak vodja komunističnega gibanja. 3) Szmerec, oglasil revolucionar, prijatelj in sodružnik Koszutov, pozneje njegov nasprotnik.

Ideja je bila dovolj popularna in Marx ve, da z denarjem se da vse napraviti, se lahko pridobi tudi veliko pristašev. Radi tega je bil njegov srd, njegovo preganjanje napreren proti tej stranki. Slučaj je nanesel, da je dobil v osebi Kinkela 4) zelo domišljivega nasprotnika, lahkomišljenega in šibkega šallivca. Posledice sedaj očito kažejo kako je uničil Kinkela in njegovo stranko s tem da je uničil njihovo pravo oporno točko, njihovo življensko žilo, to je posojilo.

Stranka Ruge in revolucionarna zveza v Ameriki se mu nista zdeli nikoli nevarni; zato se je obračal napram njima vedno s preziranjem. On ju ni smatral vredni da bi se resno boril z njima in ju k večjemu tako smešil, da je večina članov to zvezo zapustila iz sramote. S temi manevri je hotel Marx doseči dvojen uspeh: 1) maščevati se nad svojimi tekmeči in jih uničiti; 2) po razpadu stranke, pritegniti nase one elemente, ki se dajo še uporabiti na ta način okrepi svojo lastno stranko. Z eno besedo, pravi, tajni namen njegovih stremeljenj je, postati on sam, brez tekmecev edin glavni nemške revolucije. In to je on sedaj v gotovem oziru dosegel, kajti, razun komunistične marxistične stranke ni v Nemčiji nobene druge enotne in dobro organizirane stranke.

Takozvani parlamentarci, navadni republikanci, doktrinarci ali vodeni demokrti, socialisti, abolicionisti, oni iz revolucionarne zveze, iz zveze smrti, so samo zgubljene ovce, ki tvorijo tu pa tam male klike, a so brez zveze med seboj in brez sistematične organizacije. Se dobi mogoče nekaj stotin malih glavarjev, vsak ima po tri, pet, sedem mož s katerimi deluje pod zemljo na lasten račun, kajti blaznost zarotništva je prišla v modo. Res, da iščejo stike na vse strani in snujejo v pravem pomenu besede, revolucionarne kočne čete, v resnici pa niso nič drugega, kot prispešniki Koszuta in Mazzini-ja. Nimajo resnične neodvisnosti in vse kaže, da je nočejo niti imeti. Ti odlečki pa so nevarni, ker so zelo številni in se širijo po vsem kontinentu, ker bunijo ljudstvo in pri prvi ugodni priložnosti samo pomnožujejo revolucionarne vrste.

ORGANIZACIJE

Kar se tiče tajne organizacije, centralnega odbora, sekcij in zunanjih zvez Komunistične stranke ni treba ved mnogo razpravljati. Komunistični pisces v Koelnu je dvignil zagrnjalno; res je, da so obtoženci zanikali vse obtožbe, ampak so vendar popolnoma resnične. Kdor torej pozorno čita one razprave, vidi: kako so razširjeni oni pogubni nauki in kako je že vskilo slabo seme. Nikdo ne bo zanikal, da ne tiči v komunizmu po Marxovi teoriji največja nevarnost za obstoj držav in buržoazne družbe. V resnici njegovo bistvo je boj na življenje in smrt proletarcev-nemaničev proti posestniškemu krogu; z eno besedo, to je nauk, ki upravičuje tatvino, ki upravičuje pest; je da je obdan od najpobesnejših fines in zavit v plašč humanitarnosti in enekake prava vseh do lastnine in zaslužka. Pri vsem tem, kljub tej očiti nevarnosti, koepelska poroka, ki je bila sestavljena iz vsesvetlanskih oseb, ki menijo s komunizmom se vse izgubiti ni vedela skoraj izreči obsodbe proti temu nauku; tako zelo so bili protični pod uplivom javnega mnjenja mas pri svojem svobodnem razsojevanju. To obtočevanje so tolmakile mase v prilic obtožencem. Treba je bilo napeti vse sile, da ni zmagal komunizem; ampak, kljub tem odredbam, se je proces, ki se je prišel kot veleizdatniški, končal kot navaden proces o tendencah in še tedaj so poročniki sodili na tak način, da je moral sodni dvor poseči vmes, da so se sploh odčili.

Tekom tega procesa je Marx dokazal neporečno svojo genialnost, kajti on pravzaprav je vodil ves zagovor; on je dajal obtožencem in njihovim zagovornikom vse pripomočke, vse instrukcije; on sam je pravzaprav spreminil s svojimi nasveti ta veleizdatniški proces v proces o tendencah.

Izmed vseh jednikov je bil edino Bürgers, kot zastopnik Marxov in mož velike zmoglosti, resnično važna oseba; Becker je bil sicer zelo priljubljen, ampak v stranki je zavzel malo stransko mesto in vedno so zrl komunisti nanj z nezavestnostjo, ker je kot ketaral z vsemi strankami in je očito kazal, da bi rad postal glavni stranke. Komunistična stranka ima svoj cen-

4) Gottfried Kinkela, pesnik, zgodovinar uronosti, navdušen republikanec, se je udeležil revolucionarnega gibanja l. 1848 in 1849. Je bil uboljen in zaprt v trdnjavo Spandau, so mu je posrečilo uteči in je zbežal v Ameriko. Tam so ga Nemci sprejeli z navdušenjem, ker so videli v njem posebjeno demokracijo, in je nabral mnoge denarja za revolucijo. Na ta denar je mislil Marx, ki je pisa poleti 1853 Engelsu, da potrebujejo oni denar za podpiranje zaputih tovaršev.

tralni sedež v Londonu. Tajni vodilni odbor obstoji iz treh oseb: Marxa, Engelsa in Freilighertha, ki vodijo vse zadeve stranke in poročajo centralni sekciji samo o onih stvareh, ki se njim zdijo primerne. Iz kolikor članov obstoji ta centralna sekcija, je težko vedeti, ker v skoro vsaki tajni ledeniski seji se vidi nove obraze, to se pa lahko z gotovostjo reče, da so v tajni centralni sekciji v Londonu zastopani poleg Nemcev tudi Francozi, Italijani in Angleži. Pri tajnih sejah se vidi skoraj vedno sledenice znane osebe: Marx kot predsednik, Wolf-Lupus kot podpredsednik, Freilighrath, Wolf Rdeči (Ferdinand Wolf), Liebknecht, Pieper, Dronke, Imandt, Schily, v poslednjem času tudi Weerth iz Hamburga in Bauer iz Altona; Engels, kadar je v Londonu; izmed Francozov Crepu, Schoelcher; med Italijani Cesarini 5) in še nekatere druge osebe, ki mi niso znane. Samo centralni odbor ima pravico sprejeti nove člane ali privesti h zborovanjem zunanje člane. Imena zunanjih članov se večkrat držijo tudi na zborovanju samem tajno; večkrat se celo dogaja, da pridejo zunanji gosti na zborovanja popolnoma maskirani; v tem slučaju izjavi predsednik, da po razlogih odobrenih od centralnega vodstva želi maskirani tovarši ostati nepoznani. V tajnih sejah, ki se vsrjo vsako sredo ob 7 večer se ne piše zapisnikov; podpredsednik zapíše za vodstveni odbor samo imena navzočih. Važni načrti se ne objavijo na zborovanjih; predsednik objavi poznele samo sklepe. Marx napravi vse kar je važnega sam, iz lastnega nagiba in k večjemu, da sponoči to Engolu in Freilighrath-u. V Manchesteru je tudi tajna sekcija, ki ji predseduje Engels. Načrti in sedanja stremeljenja komunistov zadevajo pred vsem propagando njihovih naukov in organizacijo kolikor mogoče veliko tajnih sekcij. Nemški, francoski in italijanski komunisti delajo skupno in so v najtesnejši zvezi z angleškimi čchartisti. Oni nočejo začeti revolucije; njihova navodila, ki jih izdajajo, so vedno sestavljena v tem smislu; gibanja se udeležijo samo tedaj, če izbruhne na Francoskem, in tudi v tem slučaju hočejo nastopiti šele takrat, ko vrže ljudstvo obstoječo vlado ob tla. Do takrat pripravljajo hladno kri in potrpežljivost.

V slučaju hudske zmage hočejo izrabiti trenutek splošnega razburjenja, ko nima revolucija še pravega načrta da se polastijo v taj zmedu vodstva in da nadaljujejo potem revolucijo po svojem lastnem načrtu.

Z eno besedo, oni hočejo zmagovito revolucijo prehiteti; kajti pravijo, da zmagovito ljudstvo bo sledilo rajše o nim, ki grejo naprej in nudijo več koristi, kakor onim, ki propovedujejo mir in zmemnost; oni so mnenja da proletarijat, ki so mu v spominu dogodki iz leta 1848 se ne bo dal več zapalati od zmernih revolucionarcev, da se odpovejo pridobitvam, ki so jih že dosegli.

Ta stranka začne svoje delo z izklotino in konča s »tabula rasa«. Je izvredno nevarna državi, družini in socialnemu redu, vse vlade in slehern posejane državljan bi se moral združiti proti temu nevidnemu sovražniku, ki preči iz zasebnih iz nagona do samocrambe si ne bi smel dati prej miru, dokler ne uniči z ognjem in mečem poslednjo korenico tega razjedajočesa prisada.

5) Kakor pripominja Mayer, so gre za Lorenza Cesarinija, ki je postal potem državni senator.

Razne vesti

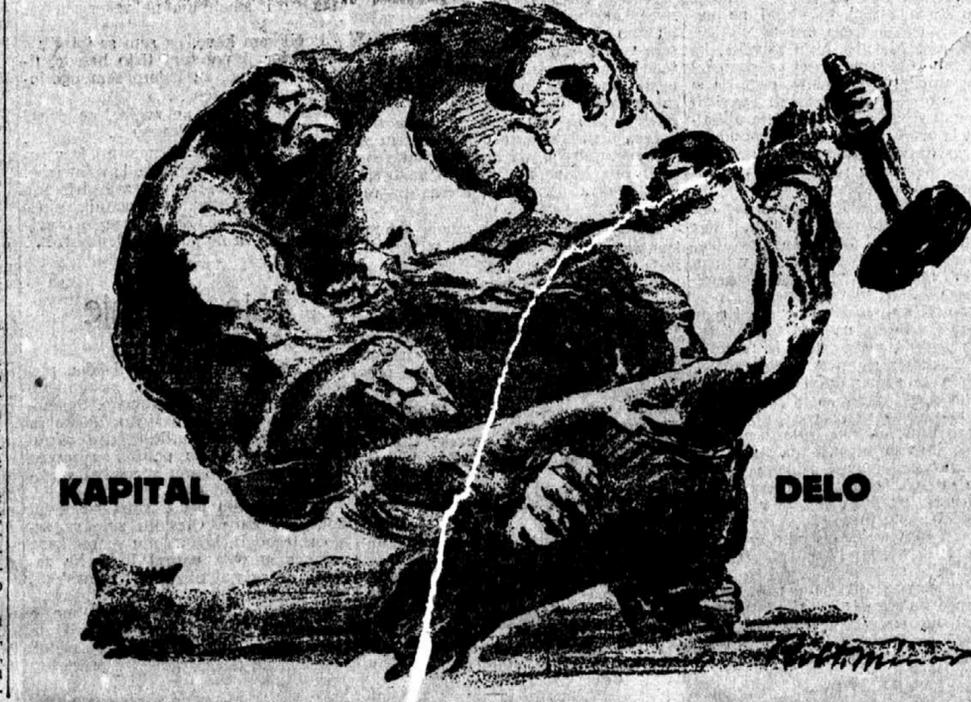
Lasje in znojaj. — V Ameriki je sodkril profesor Motinchen nov nauk, kako se more spoznati po lasih človekov značaj. Njegov nauk ni končno nič novega, ker so soditi ljudje že od nekdaj po lasih značaj posameznikov. Tako so trdili stari Judje, da je močna rast las znak fizične in duševne moči. Ko so vželi Samsontin lasje, je izgubili vso moč. Znano pa je tudi, da imajo ašerli navadno slabe lasje. Moderni fiziologi trdijo, da značilni obilni lasje znamenjuje, kar velja posebno za ženske. Zopet drugi hočejo vedeti, da so ženske z dolgimi kitami nagnjene k židomstvu. Toda ne je po dolgočasi las, ampak tudi po njih barvi se morejo presoditi značaji. Tako se splošno trdi, da so vsi židovski črnolasi. Statistika pa je ugotovila, da je večina židovcev plavolasih, ker je čisto naravno, ker nasa svetar so črnolasi v manjšini. Brez izjeme pa pravijo pisatelji vseh naukov, da so rdečelasi slabega značaja. In vti, sek zlobne ženske je rdečelasi in tanke lasje. Znanost pa je dokazala, da pripada naj omenimo še zanimivost, da pripada namreč po mnenju nekoga Angleži — bodičnost plavolasih narodom. Co povprašate glede tega Italijana, ki je črnolasi, vam zatrdi gotovo nasprotno.

Pasje kopalnice. — V Parizu so ustanovili luksturizno pasje kopalnice, v katerem je vse v maršmortu in česekajoče v silaju. Kopalnice so, parme in pršne. V kopalnicu je nastavljenih tudi vse polno maserjev in brivcev — za pse. Skoda, da ne pove poročilo ču so nastavljeni tudi služabniki, ki bodo sprosti pobistili, ka- da bi privzdigli kak pes tace. Dobro bi bilo tudi, če bi nastavlili moža, ki bi našel vsakomur, ki ima denar za tako nezumnost, topilj perindvajset, kadar bi pripeljal svojega ljubitelja v kopalnico.

Kravo srce za grobo. — Priid kazni- skim sodiščem v Parizu so razpravljali zadnje dni o nekem nevarnem procesu. Neka gospodinja Dufaur je šla na pokopališče, da obišče grobi svoje dan pred pokopane matere. Pri ti priliki je zapazila, da leži pri venci na svetem grobu skatija in ko je ista odgrnila, je zagledala v njej vsa prestrašena krvavo srce. Takoj je pohitela na polico. Policijska komisija se je prhala na šice mesta in ugotovila, da to ni človeško srce nego te- leče in da so v srce zabodena tri igle, ovite s človeškimi lasmi. Nadaljna preiskava je razkrinila, vsa ta misteriozni slučaj. Neka druga gospodinja, Baccand, po imenu, se je zapelila k vpražarici, da jo vpraša za svet, kako bi spet privzela nase svejege nezvestega ljubimca, ki je ko zapustil, vražarica je zapustila svojetočevla, naj neče na kak svoj nekaj nezvestnikoviha las, srce bi naj prubode z iglami. In naveda je, srce bi naj prubode, da je občutena radi skrutnosti groba, točarčnik jo je opozdil z motivacijo, da je žak divjaj kaznovana radi svoje ljubavne blaznosti.

Brez kraljeve glave

Opazija. Ne ldel. Bovec, J. M.: Dobis pismo od P. Glede drugoga obrni se naravnost do tajništva.

Tralni sedež v Londonu. Tajni vodilni odbor obstoji iz treh oseb: Marxa, Engelsa in Freilighertha, ki vodijo vse zadeve stranke in poročajo centralni sekciji samo o onih stvareh, ki se njim zdijo primerne. Iz kolikor članov obstoji ta centralna sekcija, je težko vedeti, ker v skoro vsaki tajni ledeniski seji se vidi nove obraze, to se pa lahko z gotovostjo reče, da so v tajni centralni sekciji v Londonu zastopani poleg Nemcev tudi Francozi, Italijani in Angleži. Pri tajnih sejah se vidi skoraj vedno sledenice znane osebe: Marx kot predsednik, Wolf-Lupus kot podpredsednik, Freilighrath, Wolf Rdeči (Ferdinand Wolf), Liebknecht, Pieper, Dronke, Imandt, Schily, v poslednjem času tudi Weerth iz Hamburga in Bauer iz Altona; Engels, kadar je v Londonu; izmed Francozov Crepu, Schoelcher; med Italijani Cesarini 5) in še nekatere druge osebe, ki mi niso znane. Samo centralni odbor ima pravico sprejeti nove člane ali privesti h zborovanjem zunanje člane. Imena zunanjih članov se večkrat držijo tudi na zborovanju samem tajno; večkrat se celo dogaja, da pridejo zunanji gosti na zborovanja popolnoma maskirani; v tem slučaju izjavi predsednik, da po razlogih odobrenih od centralnega vodstva želi maskirani tovarši ostati nepoznani. V tajnih sejah, ki se vsrjo vsako sredo ob 7 večer se ne piše zapisnikov; podpredsednik zapíše za vodstveni odbor samo imena navzočih. Važni načrti se ne objavijo na zborovanjih; predsednik objavi poznele samo sklepe. Marx napravi vse kar je važnega sam, iz lastnega nagiba in k večjemu, da sponoči to Engolu in Freilighrath-u. V Manchesteru je tudi tajna sekcija, ki ji predseduje Engels. Načrti in sedanja stremeljenja komunistov zadevajo pred vsem propagando njihovih naukov in organizacijo kolikor mogoče veliko tajnih sekcij. Nemški, francoski in italijanski komunisti delajo skupno in so v najtesnejši zvezi z angleškimi čchartisti. Oni nočejo začeti revolucije; njihova navodila, ki jih izdajajo, so vedno sestavljena v tem smislu; gibanja se udeležijo samo tedaj, če izbruhne na Francoskem, in tudi v tem slučaju hočejo nastopiti šele takrat, ko vrže ljudstvo obstoječo vlado ob tla. Do takrat pripravljajo hladno kri in potrpežljivost.